

Charlotte Tandberg

Maktpersepsjoner i utenrikspolitiske beslutningsprosesser: en komparativ systemanalyse

I hvilke tilfeller kan oppfatninger av relativ makt sies å øke krigsrisikoen?

Bacheloroppgave i Statsvitenskap

Veileder: Jo Jakobsen

Mai 2019

Charlotte Tandberg

Maktpersepsjoner i utenrikspolitiske beslutningsprosesser: en komparativ systemanalyse

I hvilke tilfeller kan oppfatninger av relativ makt sies å øke krigsrisikoen?

Bacheloroppgave i Statsvitenskap
Veileder: Jo Jakobsen
Mai 2019

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

 NTNU
Norwegian University of
Science and Technology

SAMMENDRAG

Denne bacheloroppgavens tema er maktpersepsjoner i utenrikspolitiske beslutningsprosesser, og forskningsspørsmålet lyder slik: «*I hvilke tilfeller kan oppfatninger av relativ makt sies å øke krigsrisikoen?*». Videre er oppgaven utformet som en komparativ systemanalyse. For å besvare problemstillingen blir det henvist til to caser; maktpersepsjoner knyttet til Tysklands vekst frem mot første verdenskrig, og dagens oppfatninger av et maktmessig styrket Kina. Metodologisk sett bygger analysen på datasett og tall hentet fra Correlates of War, International Monetary Fund og Stockholm International Peace Research Institute, samt teori innenfor realismen, tidligere forskning, og historien i seg selv.

Det konkluderes på overordnet nivå med at krigsrisikoen kan sies å øke i de tilfeller der stater oppfatter sin relative maktposisjon i det internasjonale systemet som truet. På et mer spesifikt nivå konkluderes det med at krigsrisikoen i det tjuetførste århundret antas å stige dersom USA oppfatter at Kinas maktøkning eller ekspanderende utenrikspolitiske interesser går på bekostning av deres egen relative makt og innflytelse.

FORORD

Denne oppgaven er skrevet som siste del av bachelorprogrammet i statsvitenskap ved NTNU. Mellom lærerrike, engasjerende, lange, slitsomme og til tider frustrerende uker hvor i denne oppgaven har blitt utarbeidet, har jeg fått god hjelp av en rekke personer. Nå som bacheloroppgaven endelig leveres, gjenstår det å åpenhjertelig takke disse. Først og fremst ønsker jeg å takke min veileder, professor Jo Jakobsen, for nyttig hjelp i prosessen – i form av både konstruktive og oppmuntrende tilbakemeldinger. Takk for at du sjekker innboksen din så ofte som du gjør, og at du er så tilgjengelig som du er.

Jeg vil også takke mine gode venninner Siv, Ingrid og Anna for verdifulle avbrekk i skrivingen, motiverende pauser i kantina og finkjemming av sluttproduktet. En stor takk tildeles familien og samboeren min for å ha støttet og inspirert meg gjennom disse tre årene. Det har vært av enorm betydning. Til slutt skal det nevnes at innholdet i denne oppgaven står for min regning, og min regning alene.

Charlotte Tandberg

Trondheim

Mai 2019

INNHALDSFORTEGNELSE

SAMMENDRAG	I
FORORD	II
1. INTRODUKSJON	1
1.1. LITTERATUR OG METODE	1
1.2. STRUKTUR	2
2. TEORETISK RAMMEVERK	2
2.1. NYREALISMEN OG NYKLASSISK REALISME	3
2.2. MAKT: MATERIELLE RESSURSER ELLER INNFLYTELSE?	4
<i>Maktbegrepets kompleksitet</i>	5
2.3. OPPFATNINGER AV RELATIV MAKT	6
<i>Hvorfor er maktpersepsjoner av betydning?</i>	6
<i>Oppfatninger av makt, strategisk politikk og allianser</i>	6
3. HISTORISK BAKTEPPE	7
3.1. THUKYDIDS FELLE	7
3.2. DEN MULTIPOLARE ORDENEN OG EN TYSK FREMVEKST	8
3.3. DEN UNIPOLARE ORDENEN: PAX AMERICANA-EXIT?.....	9
4. FORSKNINGSDESIGN OG METODOLOGI	10
4.1. DATAINNSAMLING	10
4.2. OPPGAVENS KVALITET OG UTFORDRINGER	12
5. ANALYSE	13
5.1. PENTARKIETS OPPFATNINGER AV MAKT	13
5.2. KAN USA BLI NUMMER TO?.....	16
5.3. OPPFATNINGER AV RELATIV MAKT OG KRIGSRISIKO I DET 21. ÅRHUNDRET.....	21
<i>Økonomi: handelskrig og politiske mål</i>	21
<i>Maritime interesser og teritorielle disputer</i>	23
6. OPPSUMMERING OG KONKLUSJON	26
LITTERATURLISTE	28
APPENDIKS	33

1. INTRODUKSJON

Blainey (1973, s.119) er en av de som hevder at kriger ikke hadde funnet sted dersom stater vellykket klarte å enes om fordelingen av makt i den internasjonale ordenen. Hadde statene klart å vurdere både egen og andre staters relative makt, ville de forhandlet seg fram til en fredfull løsning basert på de faktiske maktforholdene. Maktpersepsjoner bør derfor kunne sies å være av avgjørende betydning i det internasjonale spillet. Stormakters vurdering av både egen og andre staters relative makt er selve grunnlaget for deres utenrikspolitiske atferd, som direkte påvirker forholdet mellom krig og fred.

Både Tysklands situasjon frem mot første verdenskrig og Kinas situasjon i dag innebærer at sent utviklede stater, som bare i begrenset grad har vært med på å forme den internasjonale ordenen de opererer i, konfronterer og utfordrer de mer liberale stormaktene i deres posisjoner som maktmessig dominante (Chong & Hall, 2014, s.8). Begge kan dessuten sies å ha oppnådd posisjoner som potensielle regionale hegemoner på bakgrunn av deres raske økonomiske og militære vekst (Allison, 2017, s.109; Mearsheimer, 2014, s.363). I Tysklands tilfelle smeltet mistillit, frykt- og trusseloppfatninger sammen i et giftig komplott, som resulterte i første verdenskrig. I slik måte vil nok de fleste hevde at et av denne generasjonens viktigste spørsmål dreier seg rundt hvorvidt Kina, basert på sin vekst, kan unngå å gjøre de samme tabbene som sine ordensforstyrrende forgjengere.

1.1. LITTERATUR OG METODE

Temaet for denne oppgaven er maktpersepsjoner i utenrikspolitiske beslutningsprosesser, og forskningsspørsmålet er formulert slik: «*I hvilke tilfeller kan oppfatninger av relativ makt sies å øke krigsrisikoen?*». En grunnleggende antakelse er at kriger ofte skjer grunnet en eller annen form for usikkerhet, knyttet til oppfatninger av enten egen, eller andre staters makt (Waltz, 1979, s.168; Blainey, 1970, s.108). Oppgavens nøkkel ligger derfor i spørsmålet om hva makt er, hvordan konseptet om makt har endret seg, samt hvilke estimeringsproblemer det gir. Problemstillingen skal videre belyses på bakgrunn av to tilfeller; maktpersepsjoner knyttet til Tysklands vekst frem mot 1914, og dagens oppfatninger av et maktmessig styrket Kina.

Analysen vil ha et strukturelt fokus, der det argumenteres for at systemisk press i stor grad former staters atferd. Likevel må de strukturelle maktforholdene også tolkes på statsnivå, fordi det i siste instans er beslutningstakerne som vurderer systemet statene operer i. Teoriene jeg tar i bruk faller derfor naturlig på nyrealisme og nyklassisk realisme i overordnet forstand, med teoretiske veivisere som Mearsheimer, Waltz, Rose, Zakaria og Allison.

Videre er oppgaven utformet som en komparativ systemanalyse. Metodologisk sett bygger analysen på tall og datasett hentet fra Correlates of War, International Monetary Fund og Stockholm International Peace Research Institute, i kombinasjon med teori, tidligere forskning, og fortolkninger av historien selv i seg selv. Tallene er brukt i konstruksjonene av figurene og tabellene som er å finne både i løpende tekst og under *Appendiks*, bakerst i oppgaven.

Det konkluderes på overordnet nivå med at krigsrisikoen kan sies å øke i de tilfeller der stater oppfatter sin relative maktposisjon i det internasjonale systemet som truet. Kombinasjonen av tyske regionalhegemoniske ambisjoner, strukturelt stress og trusselbaserte britiske oppfatninger ledet stormaktene inn i første verdenskrig. På likt vis konkluderes det mer spesifikt med at krigsrisikoen i det tjueførste århundret antas å stige dersom USA oppfatter at Kinas maktøkning eller ekspanderende utenrikspolitiske interesser går på bekostning av deres egen relative makt og innflytelse. Hvordan de to oppfatter og ser for seg både sin egen, og den motstående parts, rolle i verden generelt, og per dags dato i asiatiske farvann spesielt, har stor betydning for krigsrisikoen. Kan de ikke enes om fordelingen av makt, antas risikoen å øke.

1.2. STRUKTUR

Opgaven starter med en redegjørelse av dens teoretiske rammeverk. Her inngår en utdyping av nyrealismens og den nyklassiske realismens mest relevante punkter, i tillegg til at det utgreies om maktbegrepet, samt dets kompleksitet. Det gis også en introduksjon til persepsjonsaspektet, der betydningen av relative maktoppfatninger aktualiseres. Hvordan stater utformer strategisk politikk og former allianser på bakgrunn av slike persepsjoner inkluderes også. Deretter følger en historisk beskrivelse av de to casene jeg har valgt å belyse, med det mål om å enklere se analysen i sin kontekstuelle sammenheng. Videre blir oppgavens metodiske grunnlag redegjort for, der blant annet dataen som er benyttet utdypes ytterligere. I analysen som følger vil figurene og tabellene jeg har utformet bli beskrevet og tolket opp mot begge casene. Analysen i sin helhet drøfter sammenhengen mellom oppfatninger av relativ makt og krigsrisiko, der hovedfokuset ligger på forholdet mellom USA og Kina i dag. Avslutningsvis følger en oppsummering og konklusjon av oppgaven.

2. TEORETISK RAMMEVERK

I denne seksjonen presenteres oppgavens teoretiske rammeverk. Det redegjøres først for to varianter av den teoretiske skolen realismen; henholdsvis nyrealisme og nyklassisk realisme. Disse er valgt på bakgrunn av oppgavens strukturelle og internasjonale fokus, og de er derfor godt egnet for å manifestere hvordan maktstrukturer samt subjektive vurderinger av disse legger

føringer på staters atferd og med det påvirker forholdet mellom krig og fred.

Videre er det nødvendig med en grundig gjennomgang av maktbegrepet, dets kompleksitet, samt hvilke estimeringsproblemer det kan gi. I siste del introduseres persepsjonsaspektet. Dette inkluderes fordi statsledere må ta utenrikspolitiske beslutninger på bakgrunn av asymmetrisk informasjon om de faktiske maktstrukturene, mulighetene og truslene – hvilket har vist seg å være en viktig kilde til misoppfattelser og med det ustabilitet (Blainey, 1970, s.108). Det gjøres til slutt kjent med alliansebygging og strategisk politikk, fordi maktpersepsjoner også bestemmer utformingen på disse områdene.

2.1. NYREALISMEN OG NYKLASSISK REALISME

Realismens kanskje viktigste antakelse er at statene er de viktigste aktørene i en ellers anarkisk verden, og at de i mangel på en overordnet myndighet til enhver tid er overlatt til seg selv (Nye & Welch, 2014, s.12). I en slik verden vil stater være materielt selvinteresserte og handle rasjonelt med mål om å ivareta sin egen sikkerhet – noe som, oftere enn ikke, resulterer i en tilstand preget av mistillit og maktkonkurranse (Williams, 2005, s.12). Dette er utgangspunktet for de realpolitiske prioriteringene som tas av statsmaktene, som fremfor noe annet skal sikre statens overlevelse. Makt og sikkerhet er dermed to tungtveiende begrep (Lobell, 2017).

Med den strukturelle videreutviklingen av realismen ble det lagt mer vekt på at det er strukturene i det internasjonale systemet som dikterer hvordan statene forholder seg til hverandre, og at fordelingen av materiell makt mellom dem har avgjørende betydning for ordenen (Jackson & Sørensen, 2007, s.75; Nye & Welch, 2014, s.70; Miller, 2007, s.27). Nyrealismen tilbyr således forslag på hvordan strukturelle maktforhold tilrettelegger for stabilitet, og fastslår at maktbalanse er en viktig forklaring på hvordan krig kan unngås (Walt, 1998; Mearsheimer, 2014, s.61).

Nyrealismen kommer både i en defensiv og en offensiv variant. Mearsheimers offensive realisme peker på at systemet i seg selv skaper usikkerhet rundt andre staters nåværende og fremtidige intensjoner, og at det gir insentiver for stater til å se seg ut muligheter for maksimering av relativ makt (Montgomery, 2006, s.151). Dette betyr at stater er disponert til å både tenke og handle offensivt selv om det overordnede målet er statens overlevelse (Mearsheimer, 2014, s.34). Logikken ligger i at desto mer makt staten har, desto mindre sannsynlig er det at svakere stater tør å utfordre den (Lobell, 2017). De defensive realistene mener derimot at ekspansjon og maktkonkurranse oftest vil fremprovosere sikkerhetsdilemmaet og avbalansering, og med det svekke statens overordnede mål. Stormakter søker derfor sikkerhet gjennom defensive strategier (Nye & Welch, 2014, s.70; Waltz, 1979, s.97;

Snyder, 2004, s.56). Følgelig hevder de at stormaktskriger i større grad skjer fordi ekstern trussel mistolkes, eksempelvis på bakgrunn av overdreven militær selvtilit, hypernasjonalisme eller sikkerhetsdilemmaet (Walt, 1998, s.37; Waltz, 1979, s.107).

I skjæringspunktet mellom strukturell realisme og politisk konstruktivisme finnes den nyklassiske varianten av realisme. De nyklassiske realistene erkjenner at systemets strukturelle mekanismer (først og fremst fordelingen av makt) legger de enkelte statene under press – men presiserer at det til syvende og sist er statsoverhodene, og ikke staten i seg selv, som tar utenrikspolitiske avgjørelser (Rose, 1998, s.146). Maktforholdene i systemet må analyseres i utformingen av den enkelte stats utenrikspolitikk, og statslederen må videre ta innenrikspolitiske ressurser i betraktning for å iverksette denne politikken (Jakobsen & Halvorsen, 2019, s.5). Det er statsledernes *oppfatning* av relativ makt som er av betydning; ikke det relative kvantumet av materielle ressurser i seg selv (Rose, 1998, s.147, 152).

2.2. MAKT: MATERIELLE RESSURSER ELLER INNFLYTELSE?

Maktressurser er ikke statiske; de endrer seg både i tid og rom. Maktressurser er heller ikke nødvendigvis det samme som makt. Stater kan tilsynelatende være rike på maktressurser, men likevel velge kompromissvilje og samarbeid i politiske oppgjør – hvilket har sammenheng med oppfatninger om hvorvidt det *lønner seg* å handle smidig eller konfronterende. Det har likevel lenge vært vanlig å skille mellom spesielt to definisjoner av makt. Den ene tar utgangspunkt i materielle ressurser, mens den andre i større grad henviser til innflytelse (Mearsheimer, 2014, s.57; Morgenthau & Thompson, 2005, s.31; Holsti, 1964, s.181; Posen & Ross, 1997, s.6).

Robert Dahl kunne på 1950-tallet tilby en definisjon av makt som senere har blitt mye brukt: «*A har makt over B hvis A får B til å gjøre noe B ellers ikke ville gjort*» (Dahl sitert i Morgenthau & Thompson, 2005, s.31). Denne versjonen vektlegger aktørens evner til å utøve innflytelse og autoritet over andre aktører i det internasjonale systemet, som eksempelvis tvangs- eller trusselmessig, ideologisk eller diplomatisk. Dog forutsetter definisjonen at makt først eksisterer *etter* at en stat eller person har utøvet makten, og derfor kan makt i slik måte kun måles etter at utfallet er bestemt.

Mearsheimer (2014, s.55) peker på den andre siden på makt som de materielle ressursene en stat besitter. Han skiller mellom latent og militær makt, der den latente makten tilsvarer det sosioøkonomiske aspektet som ligger til grunn for statens evne til å utvikle militærmakt (Mearsheimer, 2014, s.56). Latent makt inkluderer derfor variabler som økonomi, teknologi, populasjonsstørrelse, industri og lignende, og kobles til «råmaterialet» staten kan falle tilbake på når den konkurrerer med rivaliserende stater.

Zakaria (1999, s.3) trekker frem at stater som opplever en signifikant vekst i de materielle ressursene tenderer å ekspandere utenrikspolitiske interesser, hvilket tydeliggjøres gjennom en økning i militære utgifter, initiering av kriger, utsendelse av soldater og diplomater samt deltakelse i beslutningstaking på internasjonalt nivå. Derfor har det i studiet av internasjonal politikk vært vanlig å anta at det er en sterk sammenheng mellom stormakters fremvekst og tilbakegang, og deres opp- og nedgang som sterke militærmakter (Kennedy, 1987, s.xxii; Zakaria, 1999, s.4). Det bør slik kunne antas at materielle ressurser til en viss grad former statens intensjoner (Zakaria, 1999, s.5; Mearsheimer, 2014, s.36).

MAKTBEGREPETS KOMPLEKSITET

Statens latente makt er viktig å inkludere fordi velstående stater av store populasjoner ofte, men ikke alltid, er kapable til å utvikle formidable militærstyrker. En stat som opplever en økning i latent makt kan bygge opp et sterkere statsapparat, både i militære, økonomiske og diplomatiske termer. Militærmakt beskriver i denne oppgaven statens *faktiske makt*, fordi det er direkte målbart, og tilsvarer statens evne til å kontrollere territorium – hvilket gjennom ivaretagelse av dens sikkerhet er statens viktigste mål (Mearsheimer, 2014, s.43; Waltz, 1979, s.97).

Dette tatt i betraktning er det viktig å nevne at maktbegrepet har blitt mer komplekst. Tradisjonelt var det vanlig å måle makt nesten utelukkende på bakgrunn av størrelse på hær, jern- og stålproduksjon og andre materielle faktorer (Nye & Welch, 2014, s.52). Som en senere skal se var det slik stormaktene vurderte maktbalansen på 1800-tallet, da Frankrike ble oppfattet som den fremste trusselen på grunn av sin militære styrke (Mearsheimer, 2014, s.292). I post-industrielle samfunn, hvor tesen om demokratisk fred står sterkt, har makt i form av ideologisk innflytelse og økonomisk samarbeid fått en viktigere rolle (Nye & Welch, 2014, s.52).

I så måte vil det hovedsakelig brukes materielle faktorer som mål på makt når det i redegjørelsen av Tysklands fremvekst ses på hvordan stormaktene vurderte sin egen, og konkurrentenes, relative makt. Derimot er det vanskeligere å *måle* makt når det kommer til tilfelle nummer to; kinesisk versus amerikansk status i dag. Det vil argumenteres for at det i dag er et tettere forhold mellom materielle ressurser og innflytelse, og at maktpersepsjon har fått nye bærebjelker når det kommer til retorikk, verdisyn, allianser, sikkerhetsavtaler, gjensidig økonomisk avhengighet og atomavskrekking. Uansett handler oppfatninger av makt om hvordan stater ser på seg og statene de omringes av, og tolkninger av ens maktmessige posisjon i systemet har historisk sett ofte påvirket forholdet mellom krig og fred (Mearsheimer, 2014, s.12).

2.3. OPPFATNINGER AV RELATIV MAKT

Maktpersepsjoner er et annet komplekst, men avgjørende, konsept i internasjonal politikk. Politikk utformes og valg tas på bakgrunn av beslutningstakeres kalkuleringer og persepsjoner av en oppfattet realitet der fullstendig informasjon er mangelfull. Det kan derfor være store forskjeller mellom virkeligheten og statenes oppfatninger av den (Jervis, 1976, s.14). Vurderinger av systemet, maktforholdene, og de press som tillegges den individuelle staten, må ifølge Rose (1998, s.147) gjøres med hensyn til mellomliggende variabler som materielle ressurser, politisk kultur, populasjonsstørrelse og sedvane. Land med sammenlignbare ressurser men forskjellige statsstrukturer vil sådan oppfatte og handle ulikt (Rose, 1998, s.147).

HVORFOR ER MAKTPERSEPSJONER AV BETYDNING?

Fordi statenes beslutningstakere *oppfatter* det de forventer å se i en usikker verden, vil en stats antatt aggressive politikk anses truende for en annen (Jervis, 1976, s.68). Konseptet bygger på sikkerhetsdilemmaet, som beskriver en situasjon der en stats forsøk på å øke sin sikkerhet oppfattes som truende for andre stater. Dette fremprovoserer unødvendige konflikter på bakgrunn av usikkerhet, og resulterer i mistillit og en reduksjon i sikkerheten for alle (Montgomery, 2006, s.152; Jakobsen & Halvorsen, 2019, s.2).

Et annet eksempel på situasjoner der misoppfatninger og estimeringsproblemer fører til økt krigsrisiko er når en revisjonistisk stat oppfatter at status quo-statens relative makt er svekket (Jervis, 1976, s.84). Status quo-makten bekymrer seg for å bli oppfattet som svak, og tyr med det ofte til uheldig, kanskje ekstrem, utenrikspolitikk for å befeste sin status. Den revisjonistiske staten på sin side søker å utnytte dens svakheter samt skape rom for en ny orden.

Maktpersepsjoner er av avgjørende betydning, fordi stormakters vurdering av både egen og andre staters relative makt er selve grunnlaget for statens utenrikspolitiske atferd. I så måte kan misoppfatninger og uklarheter få katastrofale følger, slik historien har vist gjentatte ganger (Montgomery, 2006, s.164; Jervis, 1976, s.13, 113; Allison, 2017, s. 41).

OPPFATNINGER AV MAKT, STRATEGISK POLITIKK OG ALLIANSER

Stater samhandler med hverandre på ulikt vis avhengig av den internasjonale strukturen og hvordan den blir oppfattet (Waltz, 1979, s.163). Strategier kan tas i bruk enten for å få mer makt eller for å beholde makt, og allianser kan dannes som en felles respons på oppfattede trusler (Walt, 1985, s.4). Mearsheimer (2014, s.13) hevder at stater som søker å øke sin relative makt ofte velger krig eller trusler om bruk av makt. Status quo-stater, som derimot ønsker å forhindre rivaliserende stater i å forstyrre den eksisterende ordenen, tar heller i bruk balansering eller *buckpassing* (Mearsheimer, 2014, s.139).

Balansering skjer når truende stater går sammen om å bære byrden av avskrekking, eller om nødvendig krig, for å hindre motstanderen i å nå sine mål (Mearsheimer, 2014, s.156). Balansering kan gjøres gjennom diplomati, defensive allianser eller mobilisering av ressurser (Mearsheimer, 2014, s.157). Når stater velger å *buckpasse*, prøver de i stedet å få en annen stormakt til å stoppe den truende, mens de selv forblir på sidelinjen (Mearsheimer, 2014, s.139).

Desto mer total makt (militær og latent) en stat har, desto større er sannsynligheten for at andre stater oppfatter den som en trussel. Heller enn å alliere seg som en respons på makt i seg selv, kan stater velge å alliere seg mot eller med staten som *oppfattes* mest truende (Walt, 1985, s.5). Eksempelvis kan stater velge å alliere seg med den allerede dominerende makten – og med det vise tiltro til at den fortsetter sin velvilje. En kan på den andre siden velge *bandwagoning*; å alliere seg med staten som utgjør den største trusselen. Ved å alliere seg med den truende parten kan en håpe på å unngå et angrep på seg selv, eller å dele seiersgevinstene dersom en har tro på at den revisjonistiske staten kommer seirende ut av en eventuell krig (Walt, 1985, s.8).

3. HISTORISK BAKTEPPE

Denne delen av oppgaven tar først for seg tesen om Thukydids felle. Tesen er relevant fordi den greier ut om hvordan kombinasjonen av strukturelle endringer i maktfordelingen og oppfatninger av relativ makt gjennom historien har destabilisert den internasjonale ordenens legitimitet og med det, oftere enn ikke, banet vei for krig. Deretter blir det redegjort for to ulike etablerte verdensordener, samt hvordan to rasktvoksende makter destabiliserte disse; henholdsvis den av 1800-tallet med multipolaritet og den som har stått siden den kalde krigens slutt, med unipolaritet.

3.1. THUKYDIDS FELLE

Thukydid skrev i sin tid at «de virkelige» årsakene bak krigen mellom Sparta og Athen var strukturelle. Det som gjorde krigen uunngåelig var Athens relative maktfremgang kombinert med frykten samt trusseloppfatningen det førte med seg for Sparta (Allison, 2017, s.27). Dette fenomenet blir av Graham Allison (2017, s.29) kalt «Thukydids felle». Mens den allerede rådende makten frykter å tape maktstatus er den fremvoksende makten interessert i å skape en ny verdensorden med nye maktstrukturer. Allison er sådan klar på at strukturelt stress har vært en viktig og hyppig forklaring på krigsårsaker gjennom historien.

Frykt, mistillit og ambisjoner møtes slik i et giftig komplott som ofte resulterer i krig. Allison (2017, s.42) viser at strukturelle omveltninger har ført til krig i 12 av 16 tilfeller de siste 500 årene. Følgene det får når en voksende makt opphisser en dominerende makt har blant annet vist seg katastrofale da Tyskland utfordret Frankrike i 1870 og Storbritannia på

begynnelsen av 1900-tallet (Allison, 2017, s.63; Mearsheimer, 2014, s.289; Chong & Hall, 2014, s.8). Flere vil nok mene at et av denne generasjonens mest avgjørende spørsmål er hvorvidt Kina og USA kan unngå å havne i Thukydids felle.

3.2. DEN MULTIPOLARE ORDENEN OG EN TYSK FREMVEKST

Etter Wienkongressen 1814/15 omfavnet Europa igjen multipolaritet. Den nye maktbalansen i det europeiske statssystemet besto av stormaktene Storbritannia, Frankrike, Prøyssen, Russland og Østerrike – ofte kjent som pentarkiet (Hobson, 2013, s.20; Eriksen, 2010, s.110). Den multipolare ordenen bar preg av hyppig skiftende allianser slik som maktbalanseteori foreslår, for å forhindre at én makt *igjen* skulle vokse frem til å bli den dominerende (Nye & Welch, 2014, s.95).

Da Bismarck ble prøyssisk rikskansler i 1862 ble det overordnede målet en stortysk samling på prøyssiske premisser, der nasjonale interesser sto sterkt (Nye & Welch, 2014, s.97). Bismarck var på den ene siden en dyktig diplomat, og en sterk tilhenger av militarisme på den andre – og trodde ubetinget at sterk militærmakt var nødvendig for å oppnå målet om et samlet Tyskland (Kissinger, 2014, s.76; Mearsheimer, 2014, s.291; Zakaria, 1999, s.4).

Målet om å innlemme «Det tredje Tyskland» i ett rike fikk utslag blant annet i krigen av 1864 mellom Østerrike og Prøyssen på den ene siden og Danmark på den andre, og mellom Østerrike og Prøyssen selv i 1866 (Mearsheimer, 2014, s.291). Den prøyssisk-østerrikske krigen var det avgjørende slaget i maktstriden mellom dem, og resulterte i prøyssisk seier. Et ydmyket Frankrike var dessuten tvunget til å heise det hvite flagget i 1871 etter at Bismarck også her fremprovoserte en krig om «tyske» småstater (Eriksen, 2010, s.159; Mearsheimer, 2014, s.291).

Vidt forskjellige oppfatninger av den internasjonale ordenen var nettopp det som ble dens undergang. De satte spillereglene for fredelig utvikling og maktbalansopolitikk kunne ikke lenger enes om, og ordenen mistet med det sin fleksibilitet (Waltz, 1979, s.163). Nasjonalismen hadde satt seg nye mål som skulle realiseres utenfor nasjonalstatens grenser, både i form av imperialisme og som rustningspolitikk (Hobson, 2013, s.23; Kissinger, 2014, s.68). Mistillit som følge av en dreining mot konkurranse fremfor samarbeid ble en naturlig konsekvens. Storbritannia befant seg i et strategisk dilemma, og var tvunget til å vurdere hvorvidt Tysklands politikk dreide seg rundt et vagt ønske om vekst for beskyttelse, som det fremgår av defensiv realisme, eller full dominans over Vest-Europa, slik offensiv realisme predikerer. Sistnevnte tilfelle ville utgjort en trussel mot deres eksistens, slik de oppfattet det (Allison, 2017, s.59).

3.3. DEN UNIPOLARE ORDENEN: PAX AMERICANA-EXIT?

Etter fredserklæringen i 1945 involverte USA seg stadig mer i europeisk affære (Kristoffersen, 2016, s.93; Knutsen, 2016, s.332). For det første hadde et Europa i ruiner vært katastrofalt for USA, verdensstabiliteten og verdensøkonomien forøvrig. For det andre var det viktig å få konstruert en vestlig allianse i oppdemningspolitikken som skulle begrense sovjetisk innflytelse, og for det tredje så USA en gylden mulighet til å strebe etter verdenshegemoni. Uttrykket «*Pax Americana*» er ment å illustrere den relative tilstanden av fred som hersket i Vesten under det amerikanske lederskapet (Layne, 1993, s.36). USA lanserte seg selv som den fremste aktøren for å implementere ideer og praksiser de oppfattet som gjeldene for resten av Europa, og amerikansk hegemoni på kontinentet ble mottatt med relativ letthet.

Europa møtte USA i sine idealistiske visjoner der felles normer og transnasjonalt samarbeid tok over for maktbalansen (Kissinger, 2014, s.362). Gjennom spredning av liberale verdier som økonomisk samhandling og demokrati håpte USA å bevare fred mellom stormaktene – støttet av sterk forskning som tilsier at demokratier nærmest aldri kriger med hverandre (Mandelbaum, 1998, s.26; Knutsen, 2016, s.437). Dessuten hadde atomvåpen og konsekvensene av atomkrig skapt en ny konsensus som at en slik krig simpelthen var uakseptabelt (Mearsheimer, 2014, s.358). Ikke bare var maktforholdet endret, men *oppfatningen* av makt endret seg tilsvarende (Wright, 1952, s.122).

Dagens internasjonale orden, som i hvert fall siden 1990-tallet har vært preget av et amerikansk regionalt hegemoni, står i en potensielt truet posisjon (Knutsen, 2016, s.452). Tunsjø (2018, s.50) er en av flere som hevder at Kinas økonomiske vekst har vært så formidabel at dagens internasjonale orden bør kalles bipolar. Det hevdes videre at maktgapet mellom USA og Kina har minsket betraktelig, samtidig som gapet mellom Kina og den tredje mektigste staten har økt så mye at ingen annen stat kan true de to mektigste (Tunsjø, 2018, s.2). Verdensbanken predikerte i 2011 at Kina, India, Russland, Indonesia, Sør-Korea og Brazil til sammen vil stå for halvparten av verdens økonomiske vekst mellom 2011 og 2025 (Layne, 2012, s.205).

Etter finanskrisen i 2007/08 har Kina *alene* stått for 40% av verdens økonomiske vekst (Allison, 2017, s.12; Harrison, 2016). Den økonomiske makten forskyver seg hurtig fra det euro-atlantiske området til det asiatiske, og Kinas militære utgifter og internasjonale engasjement øker i tråd med økonomien. Dette er ifølge Layne (2012, s.205) et sterkt bevis på to ting: 1) unipolaritetens slutt og 2) stater *har* siden den kalde krigen posisjonert seg for å balansere og utfordre USA.

4. FORSKNINGSDESIGN OG METODOLOGI

Denne seksjonen tar for seg metoden som er brukt for å innhente data, belyse problemstillingen og valgene som er tatt underveis. Oppgavens sterke og svakere sider, inkludert utfordringer jeg har møtt på i løpet av prosessen, presenteres også.

Forskningsspørsmålet mitt er utformet slik: «*I hvilke tilfeller kan oppfatninger av relativ makt sies å øke krigsrisikoen?*». For å belyse dette har jeg utformet en komparativ systemanalyse med både historiske og nåtidige dimensjoner. Det er tatt utgangspunkt i to caser; maktpersepsjoner knyttet til Tysklands vekst frem mot første verdenskrig, og dagens oppfatninger av et maktmessig styrket Kina. For å kunne besvare problemstillingen har målinger av makt stått sentralt. Jeg har derfor benyttet Correlates of War (CoW)-prosjektets datasett *National Material Capabilities* i Tysklands tilfelle. Til tross for at makt og materielle ressurser ikke er synonymt, er CoW anerkjent og stort sett akseptert som kilde på 1800-tallets maktmålinger.

I Kinas tilfelle har jeg brukt International Monetary Funds (IMF) datasett *World Economic Outlook 2019* for å demonstrere den globale økonomiske utviklingen blant dette århundrets stormakter. Det har også blitt benyttet tall fra Stockholm International Peace Research Institutes (SIPRI) rapporter *Trends in World Military Expenditures 2018* og *2017*. Også disse er anerkjente kilder, så det tas for gitt at tallene er korrekte.

Konklusjonen bæres frem ved bruk av metodetriangulering. Jeg har anvendt ulike datakilder i kombinasjon med flere teoretiske perspektiv, dokumentstudering, tidligere forskning og historien i seg.

4.1. DATAINNSAMLING

For å måle relativ makt i Tysklands tilfelle, har jeg tatt i bruk CoW-datasettet *National Material Capabilities*. Datasettet inneholder årlige verdier for totalt seks variabler i perioden 1816-2012 (Singer, Bremer & Stuckey, 1972). Tallene ble sist oppdatert i 2017.

Variablene jeg har brukt i tabellkonstruksjonene er *irst*, *milex*, *milper*, *pec*, *tpop* og *upop*. *Irst* måler statenes produksjon av jern (1816-1899) og stål (1900-2012) i antall tusen tonn. *Milex* er statens totale militærbudsjett målt i antall tusen britiske pund det gitte året. *Milper* illustrerer statens hærstørrelse, definert som tropper under ledelse av statens regjering, målt i antall tusen personer. *Pec* måler statenes energiforbruk ut ifra antall tusen tonn kullekvivalent. Til slutt står *tpop* for statens totale populasjon målt i antall tusen personer, og *upop* for populasjonen boende i byer med over 100.000 innbyggere, målt i antall tusen personer.

Jeg overførte variablene og de tilhørende verdiene for stormaktene i perioden 1860-1910 til et Excel-ark og utformet deretter en Pivottabell for å kunne analysere, sammenligne og se mønstre fra rådataen. I noen av tabellene har jeg slått sammen variabler. I tabell 5.1.1. er «velstand» en sammensatt indikator som likevektig er basert på variablene *irst* og *pec*. Jeg brukte i dette tilfellet samme metode som Mearsheimer (2014, s.71) gjorde før meg: først summerte jeg den totale mengden jern- og stål som alle stormaktene produserte et gitt år, før jeg videre regnet ut hver stormakts prosentandel av denne. Det samme ble gjort for energiforbruk. Deretter regnet jeg ut gjennomsnittet for hver stats prosentandel i jern- og stålproduksjon og energiforbruk.

Tabell 5.1.3 viser stormaktenes CINC-indikatorer i perioden 1890-1910. CINC-skåren er også en sammensatt indikator, som summerer verdiene i de seks individuelle variablene til en enkel verdi per stat et gitt år. CINC måler statenes relative andel av systemets totale materielle maktressurser hvert år, der hver variabel vektet likt, og måles fra 0-1. Her kunne jeg i utgangspunktet brukt CINC-skåren som allerede er oppgitt i datasettet – men fordi denne er målt på bakgrunn av *alle* statene i datasettet, valgte jeg heller å måle *stormaktenes* relative CINC-verdier. Spesifikt summerte jeg de fem statenes totale verdier på alle variablene hver for seg et gitt år, før jeg regnet ut hver stats verdiandel på de ulike variablene. Deretter regnet jeg ut gjennomsnittet for de seks variablene det gitte året, en stat av gangen. Når Tyskland eksempelvis får en CINC-skår på 0,277 i 1910, betyr det at Tyskland det året hadde 27,7% av de materielle ressursene blant stormaktene.

For å demonstrere den globale økonomiske maktutviklingen i nyere tid har jeg benyttet IMF's datasett *World Economic Outlook 2019* (International Monetary Fund, 2019). Grafene jeg har konstruert herfra viser utviklingen fra 1980 til 2019 målt på tre indikatorer: total BNP i amerikanske dollar, vekstnivå i BNP og kjøpekraftsparitet. Statene som inngår i grafene er valgt ut fordi de av IMF er vurdert som verdens ti største økonomier.

SIPRI's rapporter *Trends in World Military Expenditures 2018* og *2017* er også benyttet (Tian, Fleurant, Kuimova, Wezeman & Wezeman, 2019, 2018). Her er militære utgifter og BNP illustrert med utgangspunkt i milliarder av amerikanske dollar. Bureau of Economic Analysis' datasett *U.S. Trade in Goods and Services, 1992-present* også brukt, i konstruksjonen av tabell 5.3.1. Den viser amerikansk handel gjennom eksport, import og balansen, målt i antall milliarder amerikanske dollar. Til slutt har jeg i begrenset omfang benyttet noen nyhetsartikler fra BBC, The Economist, Foreign Policy og Reuters.

4.2. OPPGAVENS KVALITET OG UTFORDRINGER

Det bør nevnes at selv om det i begge casene er benyttet materielle faktorer for maktmåling, er jeg fullstendig klar over at faktorer som retorikk, ideologi, alliansepartnere, diplomati og atomavskrekking innvirker når stater oppfatter og tolker relativt makt. Men, på grunn av oppgavens begrensninger i henhold til omfang, og fordi det er mer omfattende å måle eksempelvis retorikk og diplomati, ble statistikk og datasett på disse områdene valgt bort.

Fordi jeg bare belyser to tilfeller har oppgaven nødvendigvis lav ekstern validitet. På bakgrunn av oppgavens metodetriangulering, er det imidlertid rimelig å anta at konklusjonen er anvendbar også i andre tilfeller. Jeg har måttet kombinert både datasett, teori, tidligere forskning og fortolkning av historien for å kunne besvare problemstillingen, noe som har utfordret meg mer enn hva andre metoder ville gjort. Likevel tilbyr denne metoden en bredere og mer utvidet forståelse av sammenhengen mellom makt, oppfatninger og krigsrisiko – noe som er nødvendig når en ser på faktorer både på stats- og strukturnivå. Det hever derfor oppgavens reliabilitet.

Når det gjelder bekreftbarhet ved analyse av egne tolkninger, er det viktig å nevne at det finnes alternative tolkninger som kan være av relevans. I en slik teoretisk-analytisk oppgave er tilgangen på litteratur og teori umettelig, mens oppgaven på samme tid har klare begrensninger. Derfor har jeg nøye måttet utvelge informasjon jeg har ansett som relevant, til tross for at også de valgte teoriene kan kritiseres og at annen ekskludert teori kunne ha vært egnet. Når dette er sagt, er jeg trygg på at de valgte teoriene er godt egnet i denne typen problemstilling.

Jeg har støtt på en rekke utfordringer i arbeidet. Det har til tider vært utfordrende å operere med en såpass vid problemstilling. Både makt og oppfatninger av det er i seg selv omfattende tema, og jeg har tidvis oppfattet litteraturhavet som overveldende. I tillegg er det vanskelig å si noe tallfestet og konkret om krigsrisiko. Dette gjør at en kan stille spørsmål til hvorvidt jeg har klart å måle det jeg ønsker å måle. Likevel anser jeg oppgavens reliabilitet å være høy: gjentatte målinger med samme måleinstrument av samme data vil gi de samme resultatene så fremt jeg ikke har innførings- eller regnefeil, og flere teoretikere har konkludert med samme denne oppgaven har. Tallene er hentet fra troverdige databaser, og teoriene er utviklet av anerkjente akademikere. Troverdigheten, sett fra argumentasjon og formulering, bør også være god. Ikke minst bidrar oppgaven til en ny, bredere forståelse av sammenhengen mellom maktpersepsjoner og krigsrisiko.

5. ANALYSE

Analyseseksjonen skal herfra kombinere de tradisjonelle makt- og sikkerhetsaspektene fra nyrealismen og de dynamiske persepsjonsaspektene fra nyklassisk realisme, med data-materialet. Dette gjøres for å diskutere hvordan maktoppfatninger innvirker på krigsrisiko, samt i hvilke tilfeller den kan sies å øke. Tre spørsmål er i dagens situasjon av betydning: 1) hvordan USA oppfatter kinesisk vekst, 2) hvordan Kina vurderer et Amerika i relativ tilbakegang, og 3) i hvilke tilfeller kinesiske/amerikanske oppfatninger av relativ makt kan sies å øke krigsrisikoen i det tjuenførste århundret. Først viser oppgaven til hva de to kan lære av historien.

5.1. PENTARKIETS OPPFATNINGER AV MAKT

Nøkkelspørsmålet i denne sammenheng er hvordan de andre stormaktene reagerte på det tyske samlingsforsøket som viste seg så vellykket. Maktbalanseteori sier at multipolare systemer er fleksible fordi ens «venner og fiender» varierer (Waltz, 1979, s.168). I multipolare systemer er stormaktene militært gjensidig avhengige av hverandre for å overleve, og maktbalansen opprettholdes dermed ved at stater allierer seg med den svakeste part for å unngå at en allerede mektig stat skal vokse seg mektigere (Nye & Welch, 2014, s.92; Waltz, 1979, s.186).

Hvorfor balanserte så ikke Storbritannia, Frankrike og/eller Russland mot Prøyssen i 1866, og hvorfor balanserte ikke Østerrike, Storbritannia og/eller Russland med Frankrike i 1870? En sannsynlig forklaring på disse spørsmålene er misoppfattelser og heller mindre heldige maktkalkulasjoner – noe som i følge Waltz (1979, s.168) er vanlig i multipolare systemer, da stormakter tvinges til å kalkulere og stole på alliansens maktressurser. Ordenen etter 1815 var i stor grad basert på oppfatningen om at Østerrike og Prøyssen ville balansere hverandre, men det som etter 1871 hadde utviklet seg var en sterk, tysk militærstat som var i stand til å utfordre og slå nabolandene individuelt, og muligens også hele kontinentet (Kissinger, 2014, s.78). Mearsheimer (2014, s.45) understreker at det europeiske systemet var på vei mot et *unbalanced multipolarity*, preget av et Tyskland i stillingen som potensiell regional hegemon.

Tabell 5.1.1. Relativ fordeling av stormaktenes velstand, 1860-1910

	1860	1870	1880	1890	1900	1910
Storbritannia	68,6 %	65,4 %	60,0 %	52,0 %	37,8 %	31,5 %
Russland	3,0 %	2,4 %	2,9 %	4,0 %	10,9 %	10,2 %
Prøyssen/Tyskland	10,8 %	15,9 %	20,2 %	26,3 %	34,6 %	39,5 %
Frankrike	13,9 %	12,3 %	13,1 %	12,5 %	10,7 %	11,5 %
Østerrike/Østerrike-Ungarn	3,7 %	3,9 %	3,8 %	5,2 %	6,0 %	7,3 %

Kilde: Singer, Bremer & Stuckey, 1972

En potensiell hegemon må, i følge Mearsheimer (2014, s.44), være den mest velstående staten, ha den mektigste hæren og ha så mye latent makt at den har en god sjanse til å dominere alle de andre stormaktene i regionen – i hvert fall hver for seg. Dette var langt i fra tilfellet for Prøyssen på midten av 1800-tallet. Som det fremkommer i tabell 5.1.1. sto Storbritannia i 1860 for nesten 70% av den relative europeiske velstanden. Til sammenligning sto Prøyssen i samme år kun for 10%, mens Frankrike sto for nesten 14%. I 1870 hadde Prøyssen gått forbi Frankrike til henholdsvis 16% og 12%. Resultatene i tabell 5.1.2 viser at Prøyssen i 1870 dessuten hadde forbigått både Østerrike og Storbritannia når det kom til størrelse på hær og militære utgifter, og de knivnet på dette området hardt med Frankrike. Tyskland økte sine militære utgifter med over 800% i perioden 1860-1870 – som til tross for å ha vært et tiår bestående av tre kriger, sier mye om de stortyske militærambisjonene.

Tabell 5.1.2. Hærstørrelse og militære utgifter*, 1860-1880

	1860		1870		1880	
	Militært personell	Militære utgifter	Militært personell	Militære utgifter	Militært personell	Militære utgifter
Storbritannia	347	25007	257	19917	248	21448
Frankrike	608	25746	452	59066	544	32816
Prøyssen/Tyskland	201	4579	319	42993	430	19397
Østerrike/Østerrike-Ungarn	306	10621	252	8949	273	10314
Russland	862	18716	738	19893	909	30408

Kilde: Singer, Bremer & Stuckey, 1972

*Målt i antall tusen soldater og antall tusen britiske pund.

Tyskland var, helt klart, på vei opp og frem – og det på bekostning av Storbritannia. Fordi stormakter hovedsakelig balanserer mot oppfattet truende ressurser fremfor intensjoner, og

fordi verken Østerrike eller Prøyssen var spesielt sterke militærmakter i 1864, er det kanskje ikke så rart at ingen av de andre stormaktene balanserte mot dem. Dog hadde krigene i 1866 og 1870 bakgrunn i det europeiske maktbalansespørsmålet – der det var Frankrike som ble oppfattet som den fremste trusselen (Mearsheimer, 2014, s.292). Det eksisterte en konsensus om at et sterkt Prøyssen ville balansere Frankrike, og et samlet Tyskland støttet derfor opp mot Storbritannias og Russlands strategiske interesser. Frykt for fransk makt er slik en viktig forklaringsfaktor på hvorfor buckpassing var foretrukket (Mearsheimer, 2014, s.292).

Både Frankrike og Østerrike hadde en oppfatning om at den andre kunne stoppe den prøyssiske hæren (Mearsheimer, 2014, s.292). Tabell 5.1.2. understøtter på sett og vis den delte oppfatningen. Tysklands militærmakt økte ekstremt, men aldri så voldsomt at de andre maktene så seg nød til å balansere mot dem. Sett bort i fra Russland, var det fremdeles Frankrike som i hele perioden av 1860-1880 hadde den største hæren og de største militære utgiftene. Det kan se ut til at et opprustnings- og våpenkappløp var på frammarsj. En ser bort i fra Russland fordi de ikke på langt nær var like velstående eller industrialiserte som de andre stormaktene.

Da Bismarck avtrådte i 1890 hadde Tyskland en stor og voksende populasjon, en dynamisk økonomi og et storslått militærapparat – men i fraværet av like gode diplomatiske forhandlere økte frykten for tysk makt blant de andre stormaktene (Kissinger, 2014, s.78; Mearsheimer, 2014, s.297). Kanonbåt diplomati er bare et av flere eksempler på hvordan Tyskland kastet provokasjoner i de andres retning (Chong & Hall, 2014, s.11). Ordenen hadde mistet fotfeste i sin legitimitet, og kun maktkalkulasjoner var mulig. Mens de europeiske statene var engstelige for voksende tysk makt, var tyskerne gjensidig redde for at de omkringliggende landene skulle alliere seg mot dem (Kissinger, 2014, s.75). Ubalanserte multipolare system gir således estimeringsproblemer når det kommer til relativ makt, og sikkerhetsdilemmaet var ikke til å unngå: Tyskland og Storbritannia havnet på starten av 1900-tallet i Thukydids felle (Chong & Hall, 2014, s.8).

Tabell 5.1.3. CINC-indikatorer*, 1890-1910

	1890	1900	1910
Storbritannia	0,312	0,310	0,235
Frankrike	0,170	0,137	0,139
Tyskland	0,224	0,241	0,277
Østerrike-Ungarn	0,092	0,085	0,092
Russland	0,196	0,223	0,252

Kilde: Singer, Bremer & Stuckey, 1972

*Relativ fordeling av maktressurser mellom de europeiske stormaktene, målt fra 0-1

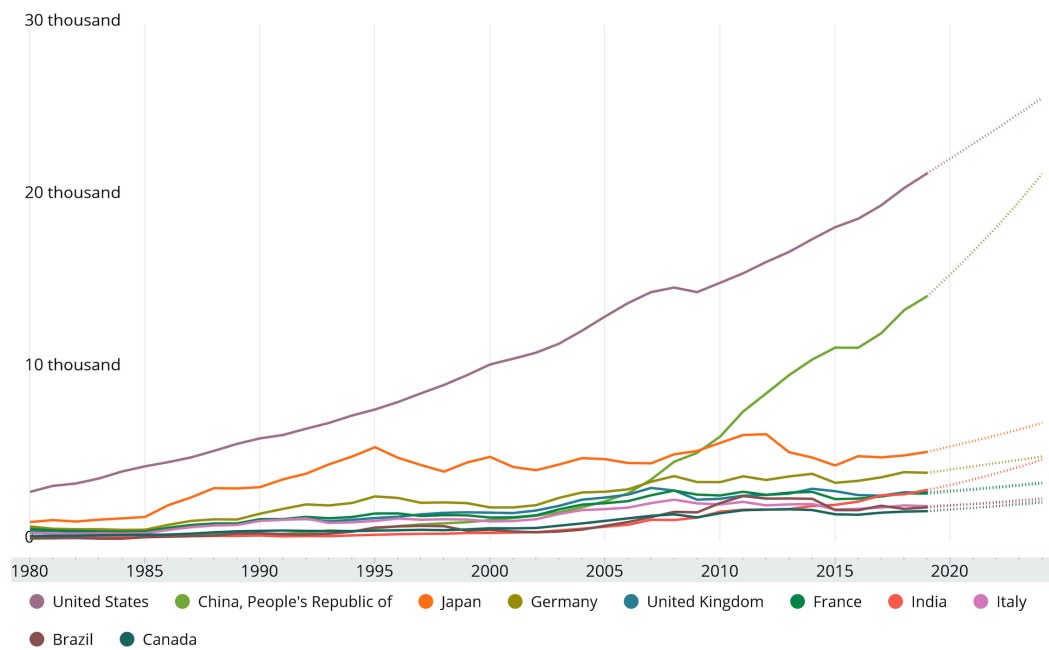
Det var nå ingen tvil blant stormaktene om at allianser og balansering mot en felles trussel måtte til (Kissinger, 2014, s.79; Mearsheimer, 2014, s.297). I 1910 var Tyskland bedre rustet enn noen av de andre stormaktene både i faktisk og latent makt som sett i tabell 5.1.3: Tyskland fikk i overgangen 1900-1910 den høyeste CINC-skåren av alle stormaktene. Spørsmålet om hvorvidt en kunne forene eksistensen av en sterk, tysk nasjonalstat med en stabil og fredfull variant av den europeiske ordenen ble satt på prøve. En krig var nært forestående – akkurat slik som nyrealismen predikerer. I 1914 vokste første verdenskrig frem, mye som et resultat av beslutningstakeres trusseloppfatninger knyttet til sikkerhet, makt og legitimitet (Kissinger, 2014, s.81; Chong & Hall, 2014, s.8; Mearsheimer, 2014, s.301).

Slik den offensive realismen predikerer, stoppet ikke de tyske regionalhegemoniske ambisjonene før de *ble* stoppet. Status quo-makten ønsket å bevare ordenen, mens den revisjonistiske tok tiltak for å endre det. De økonomiske båndene mellom dem var heller ikke tilstrekkelige for å hindre kollisjonskursen (Chang & Hall, 2014, s.12). Britiske beslutningstakere måtte analysere omfanget av tysk revisjonisme, og bestemme på hvilket tidspunkt dette ikke lenger kunne tillates (Rose, 1998, s.171). Krigsrisikoen økte betraktelig, og det på bakgrunn av sikkerhetsdilemmaet på det Europeiske kontinentet, uenigheter knyttet til fordelingen av makt, samt britiske oppfatninger av et truende Tyskland.

5.2. KAN USA BLI NUMMER TO?

Tilhengere av hegemonisk stabilitetsteori hevder at det er unipolare systemer som er de mest stabile (Nye & Welch, 2014, s.90). Dette er fordi hegemonen gjennom sine uovertrufne arsenaler avskrekker andre fra å angripe den, samtidig som lederskapet vil fremme internasjonalt samarbeid, da hegemonen ønsker å ta på seg kostnadene i den hensikt at det befester sin overlegne status (Ikenberry, Mastanduno & Wohlforth, 2009, s.13). Dog skriver Waltz (2000, s.13) at den hegemoniske staten i et unipolart system kan tendere mot *overextension*. Dette skjer når tørsten etter å danne grobunn for deres verdier i hele systemet, kombinert med maktovertaket til å kunne utføre det, resulterer i intervensjonistisk atferd av destabiliserende karakter. Hegemonisk overgangsteori predikerer videre at maktovertaket vil svekkes over tid – og at verdensordenen med det står i en truet posisjon (Nye & Welch, 2014, s.90; Grieco et al., 2015, s.155; Ikenberry et al., 2009, s.2).

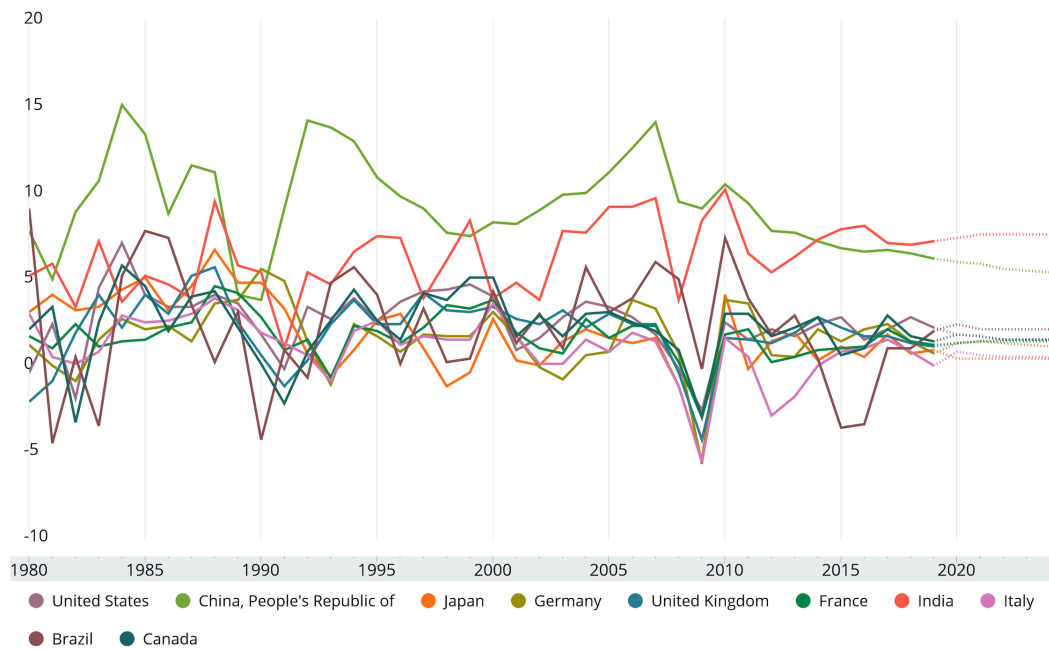
Figur 5.2.1. BNP: milliarder av amerikanske dollar, 1980-2019

©IMF, 2019, Source: World Economic Outlook (April 2019)

Kilde: International Monetary Fund, 2019 – World Economic Outlook

Figur 5.2.2. BNP-vekst: årlig prosentendring, 1980-2019

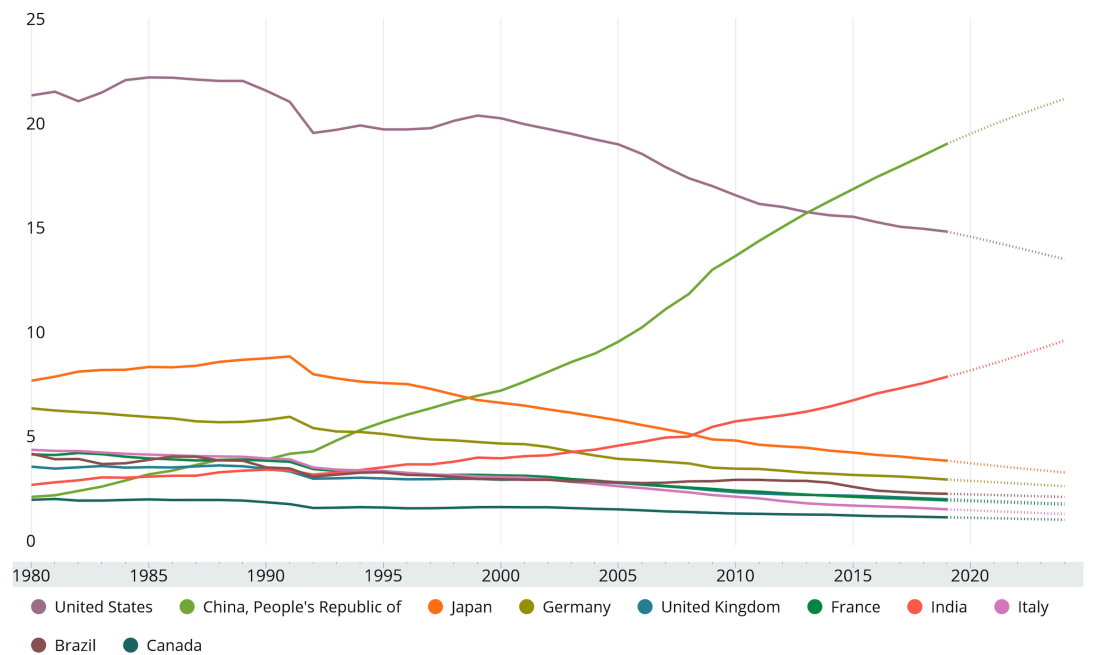

©IMF, 2019, Source: World Economic Outlook (April 2019)

Kilde: International Monetary Fund, 2019 – World Economic Outlook

Figur 5.2.3. BNP basert på kjøpekraftsparitet: prosentvis andel

©IMF, 2019, Source: World Economic Outlook (April 2019)

Kilde: International Monetary Fund, 2019 – World Economic Outlook

Figurene som her er konstruert levner liten tvil om at det er Kina som er USAs fremste konkurrent når det kommer til økonomisk makt. Som sett ut i fra figur 5.2.1. er USA fremdeles verdens største økonomi basert på BNP, men Kina er ikke langt bak. Figur 5.2.2. viser dessuten at Kina har et langt høyere og stabilt vekstnivå, i tillegg til at de har forflyttet seg foran USA som verdens største økonomi målt på bakgrunn av kjøpekraftsparitet (figur 5.2.3.). Det betyr i praksis at kinesisk valuta har større innenlandsk kjøpekraft enn den amerikanske.

Tabell 5.2.4. De 10 statene med høyest militærutgifter, 2018

RANK		COUNTRY	SPENDING, 2018 (\$B.)	CHANGE, 2009–18 (%)	WORLD SHARE, 2018 (%)	SPENDING AS A SHARE OF GDP (%)	
2018	2017					2018	2009
1	1	USA	649	-17	36	3.2	4.6
2	2	China	[250]	83	[14]	[1.9]	[2.1]
3	3	Saudi Arabia	[67.6]	28	[3.7]	[8.8]	9.6
4	5	India	66.5	29	3.7	2.4	2.9
5	6	France	63.8	1.6	3.5	2.3	2.5
6	4	Russia	61.4	27	3.4	3.9	3.9
7	7	UK	50	-17	2.7	1.8	2.4
8	9	Germany	49.5	9	2.7	1.2	1.4
9	8	Japan	46.6	2.3	2.6	0.9	1
10	10	South Korea	43.1	28	2.4	2.6	2.7

Kilde: Kilde: Tian, Fleurant, Kuimova, Wezeman & Wezeman, 2019

[ ] = SIPRI estimates

Også i faktisk makt er USA den dominerende staten. USA har et soleklart større forsvarsbudsjett enn kineserne, men nedgangen fra 2009 på -17 prosent av BNP er slående. Dog har Kina økt sine militære utgifter i perioden 2009-2018 med hele 81 prosent, til tross for at også deres utgifter som andel av BNP har sunket. Til sammen utgjør USA og Kina over halvparten av verdens forsvarsutgifter, og de to alene sørget for å løfte verdensbudsjettet opp 2,6% fra 2017 (Tian, Fleurant, Kuimova, Wezeman & Wezeman, 2019, s.1). USAs reduserte forsvarsbudsjett i de første årene etter 2009 kan i hvertfall delvis forklares av deres gradvise tilbaketrekking i utenlandske militæroperasjoner og av finanskrisen, men etter nasjonale mål om å endre denne trenden, økte USA sine militære utgifter i 2018 for første gang på 7 år (Tian et al., 2019, s.3).

Sammenlignes SIPRI-rapportene fra 2018 og 2019 er økningene i forsvarsbudsjetter signifikant (Tian et al., 2018, 2019). Utgiftsøkningen drives blant annet av konkurransen mellom USA og Kina for forrang i Asia, der Trump-administrasjonens omfavning av maktkonkurransen krever mer avanserte og dyre våpen (The Economist, 2019).

For USA er det fordelaktig å bevare den unipolare ordenen. Dette ønsket forsterkes av troen på at amerikansk hegemoni ikke truer noen som helst og at en amerikanskledet internasjonal orden tilbyr så mange fordeler at det er unødvendig for andre stater å prøve å undergrave den (Mastanduno, 1997, s.86). I mange tilfeller har USAs internasjonale engasjement dessuten vært

etterspørseldrevet, slik en kan forvente i unipolare system (Wohlforth, 1999, s.39). USAs engasjement anses som nødvendig for at systemet skal fungere optimalt – og ordenen hviler og faller i stor grad på hvorvidt andre stater oppfatter det amerikanske lederskapet som relevant, tilstrekkelig og nødvendig (Posen & Ross, 1997, s.31; Jakobsen & Halvorsen, 2019, s.5). Dersom dette ikke er realiteten, predikerer realismen at stater i større grad vil søke å ta vare på seg selv, motbalansere USA eller bandwagon med Kina, og med det øke konkurransen om makt og sikkerhet (Wohlforth, 1999, s.39; Mearsheimer, 2014, s.334).

Det er imidlertid også verdt å stille spørsmål til hvorvidt det amerikanske folket fremdeles er villige til å opptre som garantist for ordenen. Posen & Ross (1997, s.33) påpeker at nedgang i viljen til å lede vil være faktoren som kan slå bena under den unipolare ordenen. Et slikt tap, kombinert med redusert myk makt og økonomisk dominans samt kostbare, upoplære kriger kan tolkes dit at USA faktisk er på vei til å miste sin regionale hegemoniske stilling.

USA har hatt en uvanlig styrke i å konvertere økonomiske ressurser til militærmakt gjennom blant annet avansert militærteknologi og verdensomspennende militær infrastruktur (Brooks & Wohlforth, 2016, s.93). Dog fører den kinesiske presidenten Xi Jinping nå en langt mer aktiv utenrikspolitikk med stadig dristigere målsettinger om å endre det amerikanskledede systemet (Allison, 2017, s.17). Kina har allerede gått forbi USA i produksjon av teknologi på områder som data og kommunikasjon. Eksempelvis har kinesiske Huawei forbigått amerikanske Apple, og 5G-teknologien er ubetvilelig i Kinas favør (Fung, 2019). Kinas «*Belt and Road Initiative*» (BRI) er heller ikke å komme utenom. BRI har som mål å forbedre regionalt samarbeid og internasjonale forbindelser med Kina i førersetet (World Bank, 2018; Tunsjø, 2018, s.116). Planen skal styrke infrastruktur-, handels-, og investeringsforbindelser mellom Kina og over 70 andre land – som til sammen står for omtrentlig 30% av verdens BNP, 62% av verdens befolkning og 75% av verdens energireserver (World Bank, 2018). Også Europa er en viktig link her, spesielt om USA føler seg truet av potensiell kinesisk dominans i «deres» område.

Kina er også blitt verdens ledende stat innen forskning og eksport, de er en økende militærmakt med især maritime ambisjoner, en økonomisk stormakt med investeringer i alle deler av verden – og de fremstår som villige til å utfordre og balansere det amerikanske lederskapet (Tunsjø, 2018, s.116-119). Trump-administrasjonens tilbaketrekking fra TPP (Trans-Pacific Partnership) og Parisavtalen, kutt i internasjonale og militære kostnader og forpliktelser, en voksende isolering samt «*America first*»-strategien kan ha kastet utilsiktede oppfatninger i Jinpings retning (Tunsjø, 2018, s.118). Spørsmålet er hvorvidt signalene har banet vei for revisjonistiske ambisjoner om å fylle maktvakuemet, som videre har latt Beijing posisjonere seg selv som en leder av en ny, alternativ verdensorden.

5.3. OPPFATNINGER AV RELATIV MAKT OG KRIGSRISIKO I DET 21. ÅRHUNDRET

Det er selvsagt umulig å predikere hvorvidt det i dette århundret kommer til å utspille seg en hegemonisk krig mellom Washington og Beijing, men en kan, slik det gjøres her, se på bestemte faktorer som innvirker på risikoen i det lengre løp. Denne underseksjonen skal i så måte se dypere på sammenhengen mellom oppfatninger av relativ makt og krigsrisiko i det tjueførste århundret, fordelt på to de to områdene der konkurransen om maktovertaket er størst.

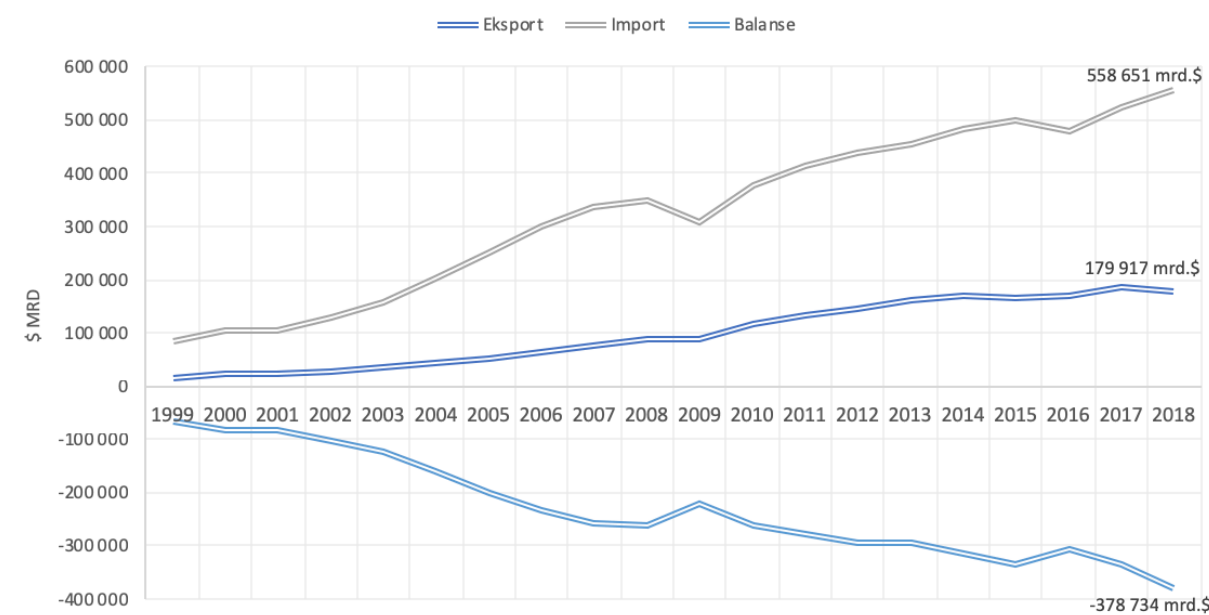
Endringen i Storbritannias geopolitiske formue mellom 1890 og 1910 er en påminnelse om at en stats dominerende posisjon i internasjonal politikk kan smelte bort med alarmerende hastighet (Layne, 2006, s.39). 1900-tallets Storbritannia og dagens USA kan nødig sammenlignes på bakgrunn av nåtidens økonomiske og militære makftermer, men USA har likevel ikke noe privilegert fritak fra tidligere stormaktenes skjebner. At andre staters balanseringsinnsatser enda ikke har oppnådd en ny orden av universell enighet, betyr som vist ikke at det ikke gjøres forsøk på å oppveie USAs regionale hegemoni – noe som i seg selv, strukturelt sett, øker krigsrisikoen (Mearsheimer, 2014, s.368). Sannsynligheten for at en hegemonisk militærkrig bryter ut dette århundret bør likevel kunne antas å være lavere enn da Tyskland utfordret Storbritannia, kanskje hovedsakelig grunnet betydningen av atomvåpen.

ØKONOMI: HANDELSKRIG OG POLITISKE MÅL

Som en så i figur 5.2.1 og 5.2.3 er kinesisk økonomi fortsatt på vei opp og frem. Jakten på et relativt økonomisk maktovertak kan dog ifølge Mastanduno (1997, s.81) virke mot sin hensikt, da stater som kjent responderer på trusseloppfatninger i belysning av ressurser (Mearsheimer, 2014, s.381). Og, fordi det historisk sett er en sterk sammenheng mellom stater i økonomisk og militær vekst, er dette i seg selv en grunn til bekymring for USA (Kennedy, 1987, s.xxii). Mastanduno skriver videre at en i slike tilfeller kan forvente økonomisk konfrontering. Fordi intensjonene til den revisjonistiske staten allerede er sett på som truende, er målet med økonomisk konfrontering å isolere den revisjonistiske staten og svekke dens økonomiske ressurser.

Trumps siste trussel om å øke skattesatsene på kinesiske varer, samt den kinesiske oppfølgende responsen, gir nytt liv til den pågående handelskrigen mellom verdens to største økonomier. USAs handelsunderskudd med Kina har økt betraktelig de siste tiårene, og den amerikanske presidenten prøver nå å legge mer press på Kina for å få slutt på det han kaller «*unfair trade practices*» (Iyengar & Horowitz, 2019; BBC, 2019). I denne krigen er skatt det foretrukne våpenet.

Tabell 5.3.1. Amerikansk handel med Kina

Kilde: U.S. Bureau of Economic Analysis

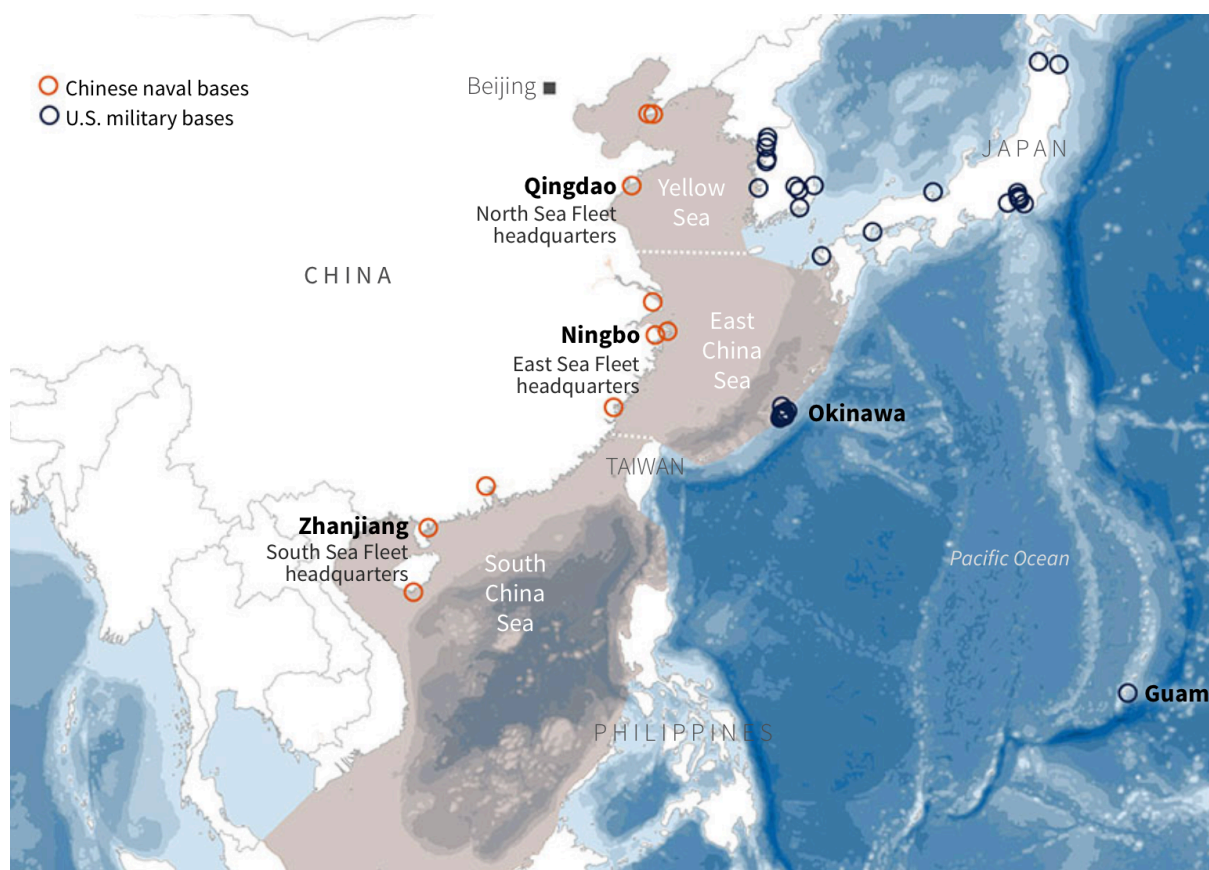
En kan dessuten forvente å se at revisjonistiske stater bruker økonomiske relasjoner som instrumenter for å tjene bredere politiske mål (Mastanduno, 1997, s.82). BRI kan eksempelvis være på et forsøk på dette. Mange av statene initiativet skal strekke seg gjennom vil tjene godt på prosjektet, og fordi de hadde blitt økonomisk avhengige av Kina, ville Beijing samtidig økt sin globale innflytelse (Tunsjø, 2018, s.119). BRI har potensialet til å drastisk endre det økonomiske og politiske landskapet i Asia, og også i mindre grad i Afrika og Europa. USA er heller skeptiske til et slikt prosjekt, fordi det kan bety starten på en Sino-sentrisk regional-, eller i ytterste grad, verdensorden.

Hvis BRI viser seg vellykket kan en anta at Kina vil øke sin relative makt til det ekstreme. USAs relative makt og systemmessige posisjon kan i slik måte bli satt i en oppfattet truet situasjon. Sannsynligheten for at USA vil ty til drastiske handlinger i frykt for å tape dominans er historisk sett stor, samtidig som Kina på sin side kunne overvurdert sine materielle ressurser, og utfordret USA i en eventuell militær konfrontasjon. Historien har vist at stater i rask vekst ofte tenderer mot å bli besatt av hegemoniske ambisjoner (Allison, 2017, s.57) – så en eventuell militær krig mellom Kina og USA er ikke nødvendigvis utelukket dersom USA oppfatter at kinesisk vekst eller ambisjoner truer deres makt og innflytelse. Det skal også nevnes at dersom Kina fortsetter sin vekst i BNP og militærutgifter, vil en anti-amerikansk koalisjon bli mer sannsynlig, og sikkerhetsdilemmaet med dets ustabilitet og økt krigsrisiko, enda mer aktuelt (Waltz, 1979, s.166).

MARITIME INTERESSER OG TERITORIELLE DISPUTTER

På den ene siden forsøker USA å forme verden på bakgrunn av sine verdier og interesser, og på den andre øker frykten for at Kina kan være innstilt på å bygge et imperium som røkter ved det etablerte systemet. Ifølge Allison (2017, s.107) er Kinas fremste ønske å gjenvinne storheten de en gang hadde, og som de mener de har krav på. Det kinesiske kommunistpartiet er dessuten avhengige av økonomisk vekst for å overleve. De anerkjenner at den amerikanskledede ordenen er mye av grunnen til at Kina på mange måter har gjenoppstått, men mener nå at det er på tide for USA å gjøre det samme i Asia som Storbritannia gjorde i Vest-Europa på 1900-tallet: trekke seg tilbake (Allison, 2017, s.126).

Det kinesiske forsøket på å overbevise USA om å akseptere den nye realiteten har vist seg mest intens i Sørkinahavet (Mearsheimer, 2014, s.375; Tunsjø, 2018, s.136; Jakobsen & Halvorsen, 2019, s.15). Siden 2012 har Beijing stadig ekspandert kravene sine, og hevder nå å ha enerett på 90% av området (Allison, 2017, s.127). Får Kina kontroll på dette, blir det mulig for dem å fortøye skip på flere utposter, utvide rettshåndhevelsen og maritim tilstedeværelse lenger sør, samt å potensielt utføre operasjoner med hangarskip i nærområdet. Fra et kinesisk perspektiv er den amerikanske tilstedeværelsen i det omkringliggende farvannet uønsket, og Beijing har derfor satset massivt på å modernisere og ekspandere marinestyrken – som for øvrig er den raskest voksende i verden, og av noen ansett som den dominerende både i Sørkinahavet, Øst-kinahavet og Gulehavet (Tunsjø, 2018, s.138; Lague & Lim, 2019). Den militære moderniseringen av både hav- og luftstyrker, missilvåpen og cyberressurser kan dessuten svekke USAs posisjon i Stillehavs-Asia (Chong & Hall, 2014, s.12).

Kilde: Lague & Lim, 2019

Jinping har akselerert PLAs skifte fra å være en tradisjonelt landbasert stormakt til også å bli en viktig maritim makt (Lague & Lim, 2019). Mens kinesisk selvsikkerhet vokser når det kommer til maritime dominansambisjoner i de nærliggende havene, blir USA tvunget til å trå mer forsiktig for å forhindre misforståelser eller overreaksjoner. USA er samtidig avhengige av å forbli den største sjømakten også i asiatiske farvann. Dette er av særlig to grunner: for det første for å opprettholde sikkerhetsgarantiene til sine asiatiske allierte som Taiwan, Filipinene og Vietnam (som for øvrig tar del i de pågående territorielle disputtene med Kina), og videre for å befeste at deres lederskap er nødvendig og relevant, og for det andre for å forhindre at de etterlater seg et oppfattet maktvakuum kineserne kan fylle (Lague & Lim, 2019; Jakobsen & Halvorsen, 2019, s.5).

Dette åpner for en stadig mer utrygg sikkerhetssituasjon. Usikkerhetene har allerede resultert i flere kriser og hendelser, blant annet Taiwan Strait crisis i 1996, USS Cowpens-situasjonen i 2013 og P-8-hendelsen i 2014 (Tunsjø, 2018, s.138). Flere av denne typen hendelser kan være å forvente, hvilket også i dette systemet øker krigsrisikoen på bakgrunn av maktpersepsjoner og uenighet.

Et viktig spørsmål å stille seg, som trolig er av avgjørende betydning for USA, er dessuten hvorfor Kina i det hele tatt valgte å dedikere penger til, samt bygge opp, PLAN (PLA Navy),

når de i stedet kunne *free-ridet* på sikkerhetsfordelene fra den amerikanske marinen. Som sett fra defensiv realisme er det trolig en defensiv handling knyttet til Taiwan-spørsmålets sikkerhet, men sett fra den offensive realismen kan det være en revisjonistisk del av planen om å maksimere sin relative makt. Kina kan nok aldri overgå USA på generell basis dersom de ikke også utvikler en mektig, konkurransedyktig flåte som kan drive USA vekk fra den første øykjeden. Amerikanske beslutningstakere er uansett tvunget til å analysere omfanget av kinesisk revisjonisme, og ta stilling til på hvilket tidspunkt kompromisser og forhandlinger ikke lenger lønner seg. Er revisjonismen et defensivt forsøk på å sikre innenrikspolitiske og sikkerhetsmessige målsetninger, eller et offensivt angrep på ordenen i sin helhet?

Hvilken type orden som eventuelt utvikler seg på det asiatiske kontinentet, avhenger videre av hvordan USA og Kina oppfatter og ser for seg sin egen og den motstående partens rolle i regionen, samt hvordan de takler et eventuelt maktvakuum i deres ambivalente forhold (Pu & Schweller, 2014, s.159; Rose, 1998, s.171-172). Klarer de ikke å enes, maler historien uheligvis et dystert bilde hva som kan forventes. Økt våpenkappløp og konkurranse om forrang både i økonomiske og militære ressurser, og om ideologidiplomatisk innflytelse, er ikke utelukket. Krigsrisikoen forventes også i dette tilfellet å øke dersom de to ikke kommer til enighet om de faktiske maktstrukturene.

6. OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

Hensikten med denne oppgaven har vært å undersøke i hvilke tilfeller oppfatninger av makt kan sies å øke krigsrisikoen. Gjennom en komparativ systemanalyse har det blitt henvist til to caser; maktpersepsjoner knyttet til Tysklands vekst frem mot første verdenskrig, og dagens oppfatninger av et maktmessig styrket Kina. Det teoretiske rammeverket bygger på nyrealisme og nyklassisk realisme, og en viktig antakelse har vært at det er statsledernes *oppfatning* av relativ makt i systemet som er av betydning – ikke kun det relative kvantumet av materielle ressurser. Analysen er båret frem gjennom metodetriangulering, der både datasett, teori, tidligere forskning og historien selv, har gitt sammensatte svar på forskningsspørsmålet. Det konkluderes i overordnet forstand med at oppfatninger av relativ makt kan sies å øke krigsrisikoen i de tilfeller stater oppfatter sin relative makt i det internasjonale systemet som truet.

I Tysklands tilfelle økte krigsrisikoen på bakgrunn av oppfatninger om at deres relative maktøkning ville true både den etablerte ordenen og de andre europeiske statenes suverenitet. Statistikkene brukt i denne oppgaven bekrefter at Tyskland oppnådde stillingen som potensiell regional hegemon innen 1910. Storbritannia var også nødt til å ta stilling til hvorvidt Tysklands revisjonistiske atferd sprang ut ifra defensive ønsker om sikkerhet i systemet, eller offensive ambisjoner om å bli den ledende staten på det europeiske kontinentet. Tyskland på sin side fryktet at de andre stormaktene skulle alliere seg mot dem, og tok derfor selv i bruk strategier som balansering og avskrekking. Krigsrisikoen økte i så måte som et resultat av beslutningstakernes trusseloppfatninger knyttet til sikkerhet og makt – da stormaktene ikke klarte å enes om maktfordeling på kontinentet.

Det konkluderes videre med at krigsrisikoen i det tjuetførste århundret forventes å stige dersom USA oppfatter at Kinas relative maktøkning og ekspanderende utenrikspolitiske interesser går på bekostning av deres egen relative makt og innflytelse, eller hvis de to ikke kan enes om fordelingen av makt i verden generelt, og i asiatiske farvann spesielt. Oppgavens statistikker viser at USA fremdeles er verdens største økonomi, og at forsvarsbudsjettet deres er over dobbelt så stort som det kinesiske. Mens Trump på sin side ønsker å opprettholde USAs globale maktovertak, fører Jinping en dristigere utenrikspolitikk med målsetninger om å endre den amerikanskledede ordenen. Et vellykket *Belt and Road Initiative* kan direkte påvirke USAs oppfatning av deres relative posisjon i systemet, og krigsrisikoen kan slik forventes å øke. USA har allerede prøvd å begrense Kinas økonomiske makt gjennom den pågående handelskrigen.

Kinesisk militær modernisering av både hav- og luftstyrker, missilvåpen og cyberressurser kan i offensive termer dessuten ses på som en avskrekkingstrategi for å begrense USAs innblanding i Stillehavs-Asia. USA, for sin del, viser seg forpliktet til å opprettholde sin maritime dominans. På lik linje med Storbritannias situasjon før første verdenskrig, er

amerikanske beslutningstakere nå tvunget til å analysere omfanget av kinesisk revisjonisme, og ta stilling til på hvilket tidspunkt kompromisser og forhandlinger ikke lenger lønner seg.

Resultatene fra denne oppgaven konkluderer uansett med at det som har størst betydning for krigsrisikoen i det tjuelførste århundret, er hvordan de to ser for seg både sin egen og den motstående parts rolle i systemet. Kan de ikke enes om dette, eller dersom den ene eller andre parten oppfatter at dens makt eller maktambisjoner er truet, forventes krigsrisikoen å øke.

LITTERATURLISTE

- Allison, G. (2017). *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?* London: Scribe Publications
- BBC. (2019, 10.05). Trade wars, Trump tariffs and protectionism explained. British Broadcasting Corporation. Hentet den 11.05.2019 fra <https://www.bbc.com/news/world-43512098>
- Blainey, G. (1970). *The Causes of War*. London: Macmillan
- Brooks, S.G. & Wohlforth, W.C. (2016). The Once and Future Superpower: Why China Won't Overtake the United States. *Foreign Affairs*, 95(3), 91-104. Hentet den 23.04.2019 fra <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2016-04-13/once-and-future-superpower>
- Brooks, S.G. & Wohlforth, W.C. (2016). The Rise and Fall of the Great Powers in the Twenty-first Century: China's Rise and the Fate of America's Global Position. *International Security*, 40(3), 7-53. https://doi.org/10.1162/ISEC_a_00225
- Chong, J.I. & Hall, T.H. (2014). The Lessons of 1914 for East Asia Today: Missing the Trees for the Forest. *International Security*, 39(1), 7-43. https://doi.org/10.1162/ISEC_a_00165
- Eriksen, T. L. (2010). *Globalhistorie 1750-1900: En sammenvevd og delt verden*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Fung, B. (2019, 10.04). How China's Huawei took the lead over U.S. companies in 5G technology. *The Washington Post*. Hentet den 06.05.2019 fra https://www.washingtonpost.com/technology/2019/04/10/us-spat-with-huawei-explained/?utm_term=.e96821333a93
- Grieco, J., Ikenberry, G.J. & Mastanduno, M. (2015). *Introduction to International Relations*. London: Palgrave
- Harrison, D. (2016, 08.03). The U.S. May Not Be an Engine of the World Economy For Long. *The Wall Street Journal*. Hentet den 03.05.2019 fra <https://blogs.wsj.com/economics/2016/03/08/the-u-s-may-be-an-engine-of-the-world-economy-but-perhaps-not-for-long/>
- Hobson, R. (2013). Slutten på det klassiske europeiske statssystemet 1871-1945. I H.H. Waage, R. Tamnes & H. H. Vik (Red.), *Krig og fred i det lange 20. århundre (s.19-42)*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

- Holsti, K.J. (1964). The Concept of Power in the Study of International Relations. Background, 7(4), 179-194. <https://doi.org/10.2307/3013644>
- Ikenberry, G. J., Mastanduno, M., & Wohlforth, W. C. (2009). Introduction: Unipolarity, State Behavior, and Systemic Consequences. World Politics , 61 (1), 1-27. <https://doi.org/10.1017/S004388710900001X>
- International Monetary Fund. (2019). World Economic Outlook (April 2019). Hentet den 01.05.2019 fra IMF Datamapper: <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>
- Iyengar, R. & Horowitz, J. (2019, 07.05). This is a crucial week for the US-China trade war. Cable News Network (CNN Business). Hentet den 11.05.2019 fra <https://edition.cnn.com/2019/05/06/business/trade-war-us-china-tariffs/index.html>
- Jackson, R.H. & Sørensen, G. (2007). Introduction to International Relations: Theories and Approaches. United Kingdom: Oxford University Press
- Jakobsen, J. & Halvorsen, T. (2019). Geographical and temporal patterns of interstate security competition: Global and regional evidence. International Area Studies Review, 00(0), 1-21. <https://doi.org/10.1177/2233865919833971>
- Jervis, R. (1976). Perception and Misperception in International Politics. United Kingdom: Princeton University Press
- Kennedy, P.M. (1987). The Rise and Fall of the Great Powers: Economic Change and Military Conflict from 1500 to the Present. New York: Random House
- Kissinger, H. (2014). World Order: Reflections on the Character of Nations and the Course of History. London: Penguin Books
- Knutsen, T.L. (2016). A history of International Relations Theory. Manchester: Manchester University Press
- Kristoffersen, D.A. (2016). Europeisk integrasjon etter 1945. I Waage, H.H., Tamnes, R., & Vik, H.H (Red.), Krig og fred i det lange 20.århundre (s. 91-114). Oslo: Cappelen Damm
- Lague, D. & Lim, B.K. (2019, 30.04). The China Challenge: Ruling the Waves. Reuters. Hentet den 06.05.2019 fra <https://www.reuters.com/investigates/special-report/china-army-navy/>
- Layne, C. (2012). This Time It's Real: The End of Unipolarity and the "Pax Americana". International Studies Quarterly, 56(1), 203-213. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2478.2011.00704.x>

- Layne, C. (2006). The Unipolar Illusion Revisited: The Coming End of the United States' Unipolar Moment. *International Security*, 31(2), 7-41.
<https://doi.org/10.1162/isec.2006.31.2.7>
- Layne, C. (1993). The Unipolar Illusion: Why New Great Powers Will Rise. *International Security*, 17(4), 5-51. <https://doi.org/10.2307/2539020>
- Lobell, S.E. (2017, 12). Structural Realism/Offensive and Defensive Realism. *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*.
<https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.304>
- Mandelbaum, M. (1998). Is major war obsolete? *Survival*, 40(4), 20-38.
<https://doi.org/10.1093/survival/40.4.20>
- Mastanduno, M. (1997). Preserving the Unipolar Moment: Realist Theories and U.S. Grand Strategy after the Cold War. *International Security*, 21(4), 49-88.
<https://doi.org/10.2307/2539283>
- Mearsheimer, J.J. (2014). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W.W. Norton & Company
- Miller, Benjamin. (2007). *States, Nations, and the Great Powers: The Sources of Regional War and Peace*. United Kingdom: Cambridge University Press
- Montgomery, E.B. (2006). Breaking out of the security dilemma: Realism, reassurance, and the problem of uncertainty. *International Security*, 31(2), 151-185.
<https://doi.org/10.1162/isec.2006.31.2.151>
- Morgenthau, H. J. & Thompson, K. W. (2005). *Politics among nations: The struggle for power and peace*. Boston: McGraw-Hill Higher Education
- Nye, J. S., & Welch, D. A. (2014). *Understanding Global Conflict & Cooperation: Intro to Theory & History*. Harlow: Pearson Education Limited
- Posen, B.R. & Ross, A.L. (1997). Competing Visions for U.S. Grand Strategy. *International Security*, 21 (3), 5-53. <https://doi.org/10.2307/2539272>
- Pu, X. & Schweller, R.L. (2014). Status Signaling, Multiple Audiences, and China's Blue-Water Naval Ambition. I T.V. Paul, D.W. Larson & W.C. Wohlfort (Red.), *Status in World Politics* (s.141-162). United Kingdom: Cambridge University Press
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget

- Rose, G. (1998). Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. *World Politics*, 51(1), 144-172. <https://doi.org/10.1017/S0043887100007814>
- Tian, N., Fleurant, A., Kuimova, A., Wezeman, P.D. & Wezeman, S.T. (2019). Trends in world military expenditure 2018 (SIPRI rapport 04/2019). Hentet den 02.05.2019 fra https://www.sipri.org/sites/default/files/2019-04/fs_1904_milex_2018.pdf
- Tian, N., Fleurant, A., Kuimova, A., Wezeman, P.D. & Wezeman, S.T. (2018). Trends in world military expenditure 2017 (SIPRI rapport 05/2018). Hentet den 09.04.2019 fra https://www.sipri.org/sites/default/files/2018-04/sipri_fs_1805_milex_2017.pdf
- Singer, J.D., Bremer, S. & Stuckey, J. (1972). Capability Distribution, Uncertainty, and Major Power War, 1820-1965. I B.Russett (Red.), *Peace, War, and Numbers* (s.19-48). Beverly Hills: Sage
- Snyder, G. (2002). Mearsheimer's World – Offensive Realism and the Struggle for Security: A Review Essay. *International Security*, 27(1), 149-173. <https://doi.org/10.1162/016228802320231253>
- Snyder, J. (2004). One World, Rival Theories. *Foreign Policy*, (145), 53-62. <https://doi.org/10.2307/4152944>
- The Economist. (2019, 28.04). Military spending around the world is booming. Hentet den 07.05.2019 fra <https://www.economist.com/international/2019/04/28/military-spending-around-the-world-is-booming>
- Tunsjø, Ø. (2018). *The Return of Bipolarity in World Politics: China, the United States, and Geostructural Realism*. New York: Columbia University Press
- U.S. Bureau of Economic Analysis. (2019). U.S. Trade in Goods and Services, 1992-present, Hentet 11.05.19 fra <https://www.bea.gov/data/intl-trade-investment/international-trade-goods-and-services>
- Walt, S.M. (1998). International Relations: One World, Many Theories. *Foreign Policy*, (110), 29-46. <https://doi.org/10.2307/1149275>
- Walt, S.M. (1985). Alliance Formation and the Balance of World Power. *International Security*, 9(4), 3-43. <https://doi.org/10.2307/2538540>
- Waltz, K. N. (2000). Structural Realism after the Cold War. *International Security*, 25(1), 5-41. <https://doi.org/10.1162/016228800560372>
- Waltz, K.N. (1979). *Theory of International Politics*. New York: McGraw-Hill

- Williams, M.C. (2005). *The Realist Tradition and the Limits of International Relations*. United Kingdom: Cambridge University Press
- Wohlforth, W.C. (1999). The Stability of a Unipolar World. *International Security*, 24(1), 5-41. <https://doi.org/10.1162/016228899560031>
- World Bank. (2018, 29.03). Belt and Road Initiative. Hentet den 05.05.2019 fra <https://www.worldbank.org/en/topic/regional-integration/brief/belt-and-road-initiative>
- Wright, Q. (1952). Realism and Idealism in International Politics. *World politics*, 5(1), 116-128. <https://doi.org/10.2307/2009091>
- Zakaria, F. (1999). *From Wealth to Power: The Unusual Origins of America's World Role*. New Jersey: Princeton University Press

APPENDIKS

TABELL 5.1.1. RELATIV FORDELING AV STORMAKTENES VELSTAND, 1860-1910

	1860	1870	1880	1890	1900	1910
Storbritannia	68,6 %	65,4 %	60,0 %	52,0 %	37,8 %	31,5 %
Russland	3,0 %	2,4 %	2,9 %	4,0 %	10,9 %	10,2 %
Prøyssen/Tyskland	10,8 %	15,9 %	20,2 %	26,3 %	34,6 %	39,5 %
Frankrike	13,9 %	12,3 %	13,1 %	12,5 %	10,7 %	11,5 %
Østerrike/Østerrike-Ungarn	3,7 %	3,9 %	3,8 %	5,2 %	6,0 %	7,3 %

Kilde: Singer, Bremer & Stuckey, 1972 – *National Material Capabilities*

TABELL 5.1.2. HÆRSTØRRELSE OG MILITÆRE UTGIFTER*, 1860-1880

	1860		1870		1880	
	Militært personell	Militære utgifter	Militært personell	Militære utgifter	Militært personell	Militære utgifter
Storbritannia	347	25007	257	19917	248	21448
Frankrike	608	25746	452	59066	544	32816
Prøyssen/Tyskland	201	4579	319	42993	430	19397
Østerrike/Østerrike-Ungarn	306	10621	252	8949	273	10314
Russland	862	18716	738	19893	909	30408

Kilde: Singer, Bremer & Stuckey, 1972 – *National Material Capabilities*

*Målt i antall tusen soldater og antall tusen britiske pund.

TABELL 5.1.3. CINC-INDIKATORER*, 1890-1910

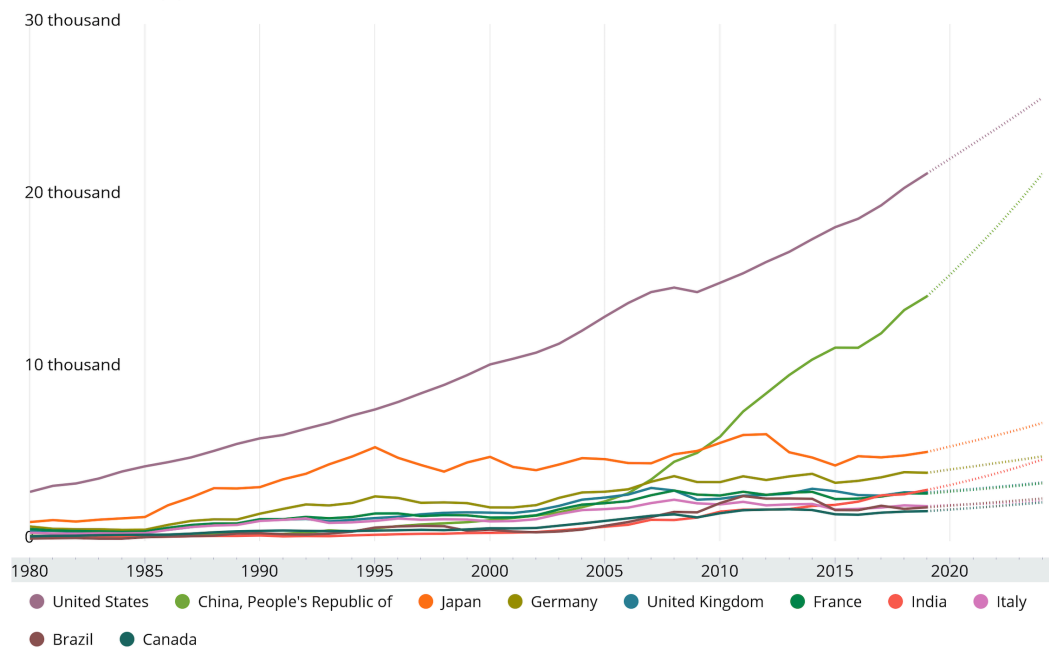
	1890	1900	1910
Storbritannia	0,312	0,310	0,235
Frankrike	0,170	0,137	0,139
Tyskland	0,224	0,241	0,277
Østerrike-Ungarn	0,092	0,085	0,092
Russland	0,196	0,223	0,252

Kilde: Singer, Bremer & Stuckey, 1972 – *National Material Capabilities*

*Relativ fordeling av maktressurser mellom de europeiske stormaktene, målt fra 0-1

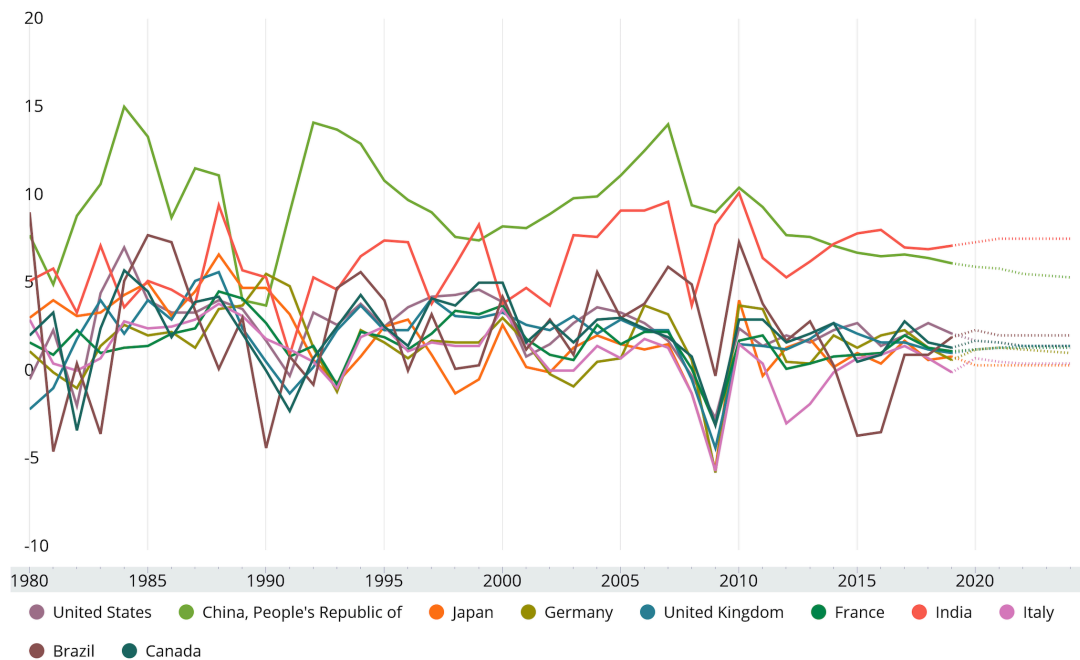
TABELL 5.2.1. BNP: MILLIARDER AV AMERIKANSKE DOLLAR, 1980-2019

©IMF, 2019, Source: World Economic Outlook (April 2019)

Kilde: International Monetary Fund, 2019 – World Economic Outlook

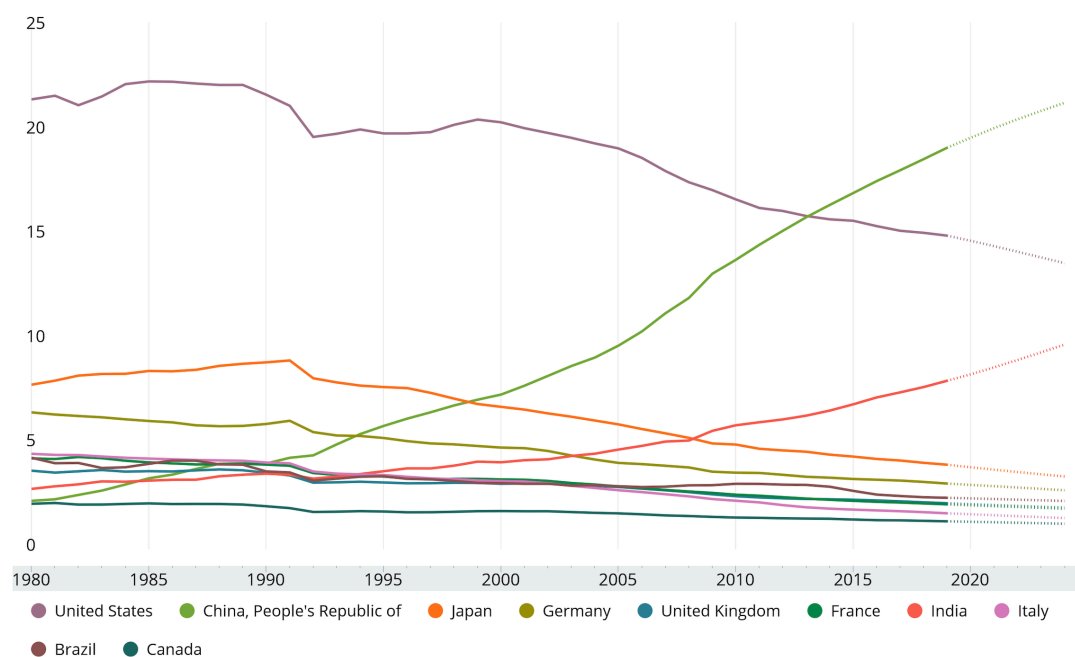
TABELL 5.2.2. BNP-VEKST: ÅRLIG PROSENTENDRING, 1980-2019

©IMF, 2019, Source: World Economic Outlook (April 2019)

Kilde: International Monetary Fund, 2019 – World Economic Outlook

TABELL 5.2.3. BNP BASERT PÅ KJØPEKRAFTSPARITET: PROSENTVIS ANDEL

Kilde: International Monetary Fund, 2019 – World Economic Outlook

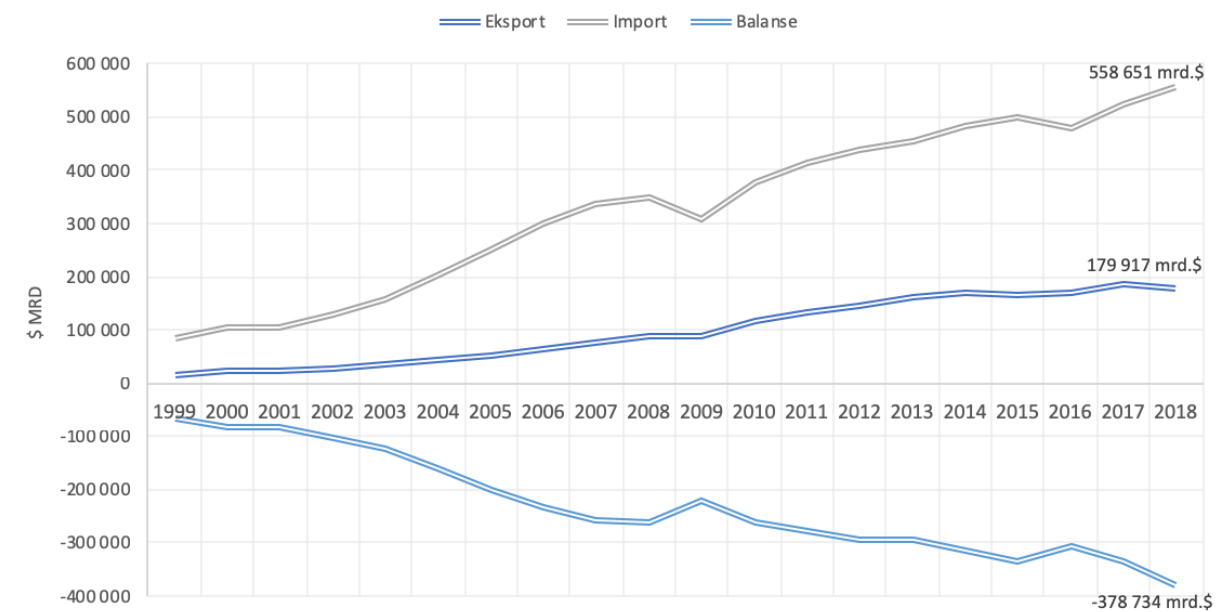
TABELL 5.2.4. DE 10 STATENE MED HØYEST MILITÆRUTGIFTER, 2018

RANK		COUNTRY	SPENDING, 2018 (\$B.)	CHANGE, 2009–18 (%)	WORLD SHARE, 2018 (%)	SPENDING AS A SHARE OF GDP (%)	
2018	2017					2018	2009
1	1	USA	649	-17	36	3.2	4.6
2	2	China	[250]	83	[14]	[1.9]	[2.1]
3	3	Saudi Arabia	[67.6]	28	[3.7]	[8.8]	9.6
4	5	India	66.5	29	3.7	2.4	2.9
5	6	France	63.8	1.6	3.5	2.3	2.5
6	4	Russia	61.4	27	3.4	3.9	3.9
7	7	UK	50	-17	2.7	1.8	2.4
8	9	Germany	49.5	9	2.7	1.2	1.4
9	8	Japan	46.6	2.3	2.6	0.9	1
10	10	South Korea	43.1	28	2.4	2.6	2.7

Kilde: Tian, Fleurant, Kuimova, Wezeman & Wezeman, 2019 – Trends in World Military Expenditures

[ ] = SIPRI estimates

TABELL 5.3.1. AMERIKANSK HANDEL MED KINA

Kilde: U.S. Bureau of Economic Analysis – U.S. Trade in Goods and Services

